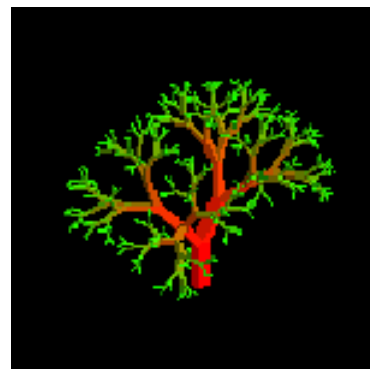
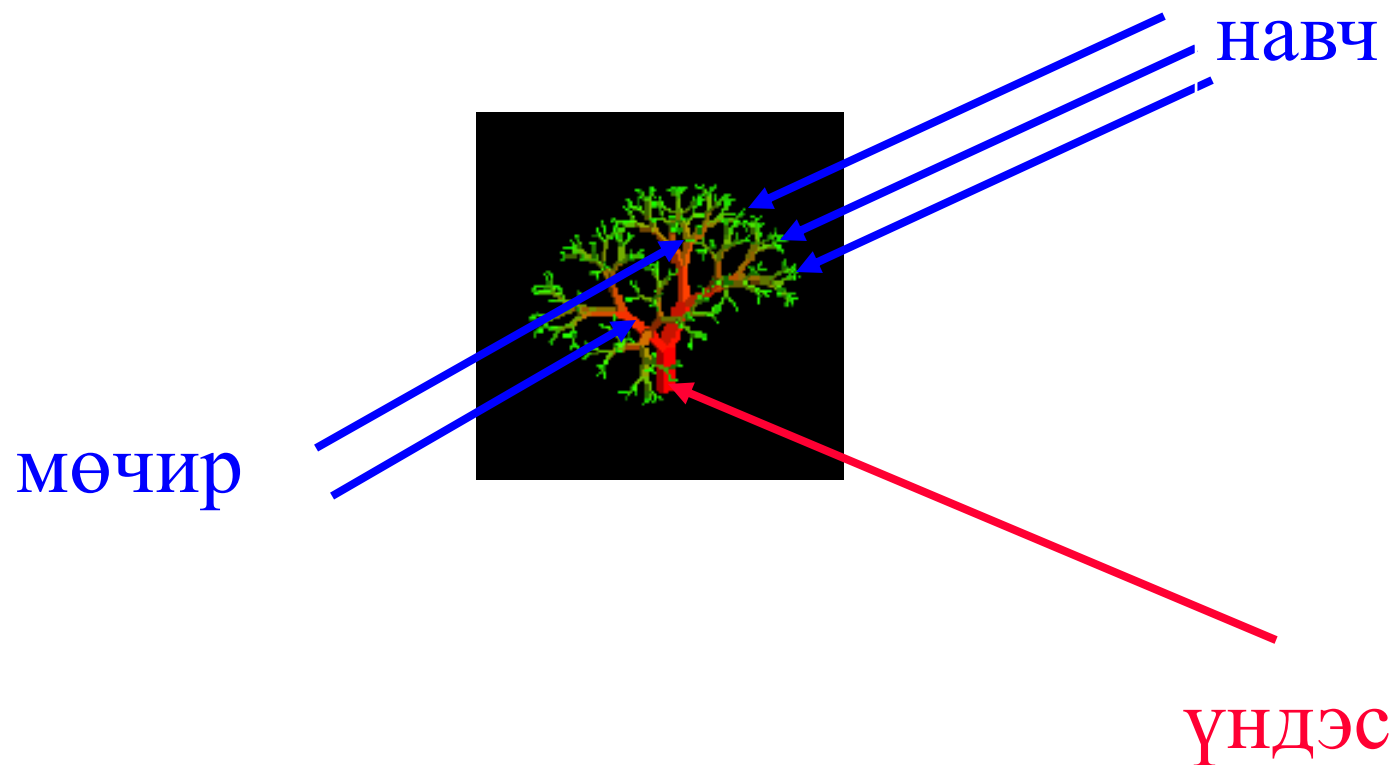

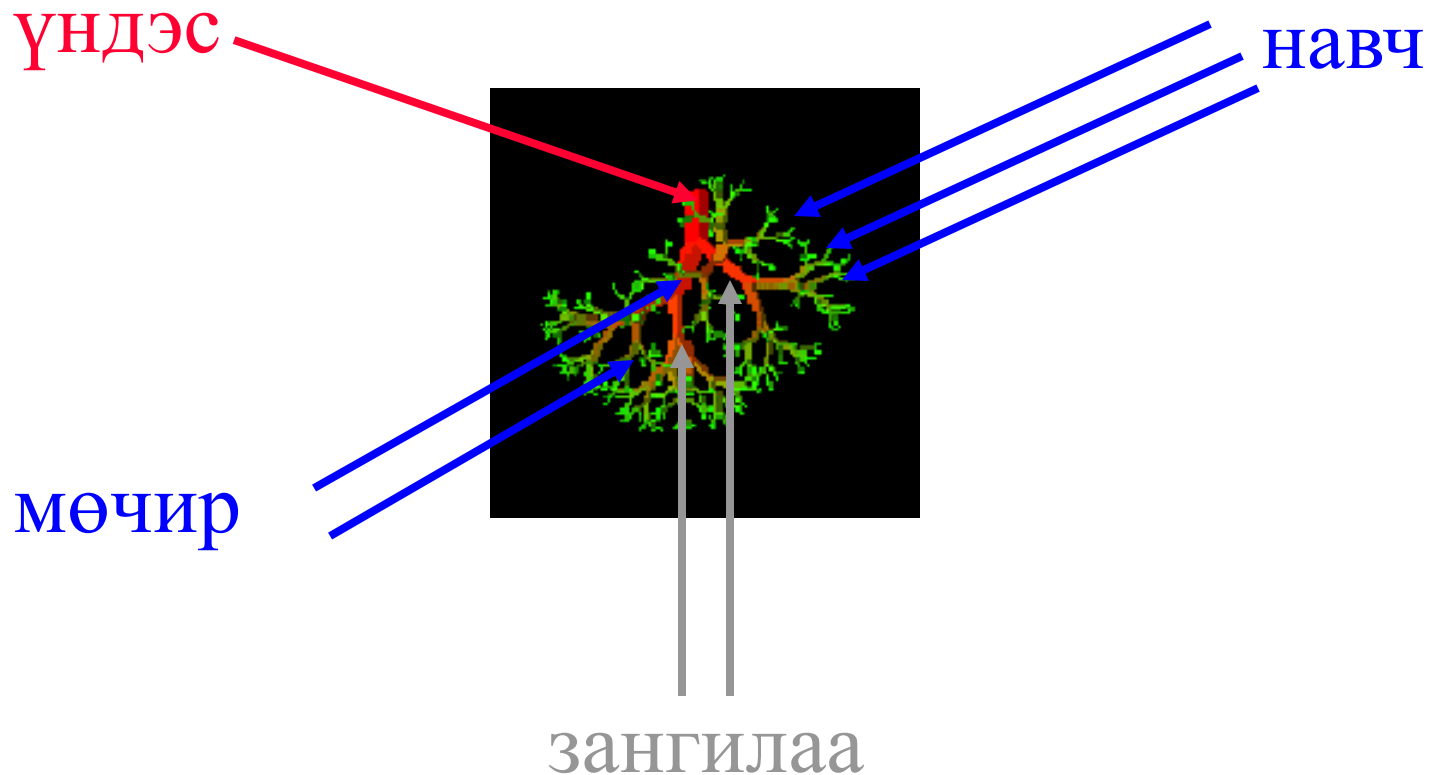
Мод

Байгальд хайртай хүний нүдээр

Компьютерийн хүний нүдээр

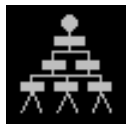

Шугаман жагсаалт ба Мод

- Шугаман жагсаалт цуварч эрэмбэлэгдсэн өгөгдөлд тохиромжтой.
 - $(e_0, e_1, e_2, \dots, e_{n-1})$
 - Долоо хоногийн өдрүүд.
 - Жилийн сарууд.
 - Ангийн оюутнууд.
- Мод үелэж эрэмбэлэгдсэн өгөгдөлд тохиромжтой.
 - Байгуулгын ажиллагсад.
 - Захирал, дэд захирал, менежер, гэх мэт.
 - Java-ийн классууд.
 - Object үечлэлийн оройд байдаг.
 - Object –ийн дэд классууд дараа нь, гэх мэт .

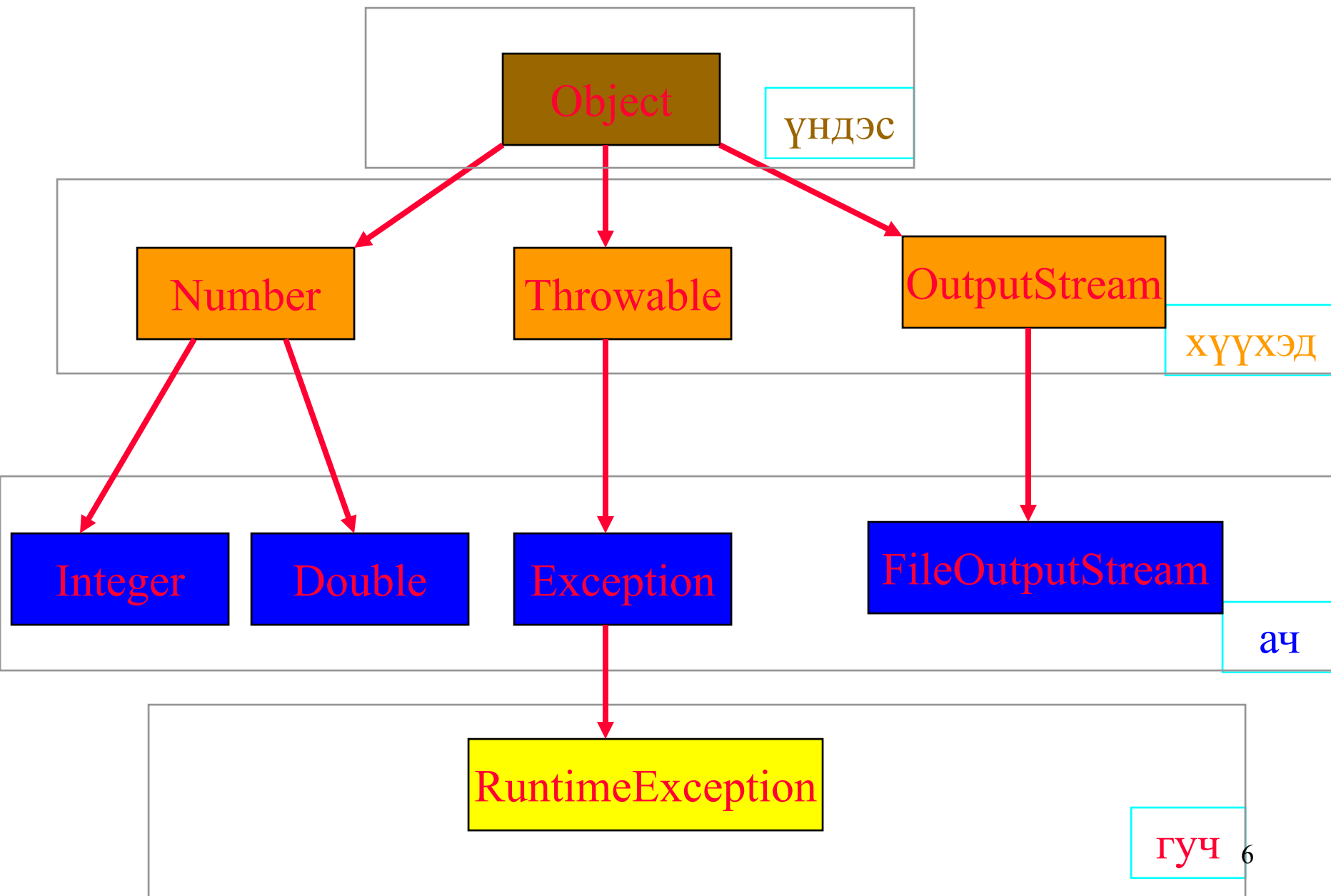

Үелсэн өгөгдөл ба Мод

- Дээд/оройн үеийн элемент бол **root-үндэс**.
- Хоёрдахь үеийн элементүүд бол үндсээс гарсан **children-хүүхдүүд**.
- Гуравдахь үеийн элементүүд бол үндсээс гарсан **grandchildren-ач нар**, ГЭХ МЭТ.
- Хүүхэдгүй элемент бол **leaves-навчис**.

Java-ийн классууд

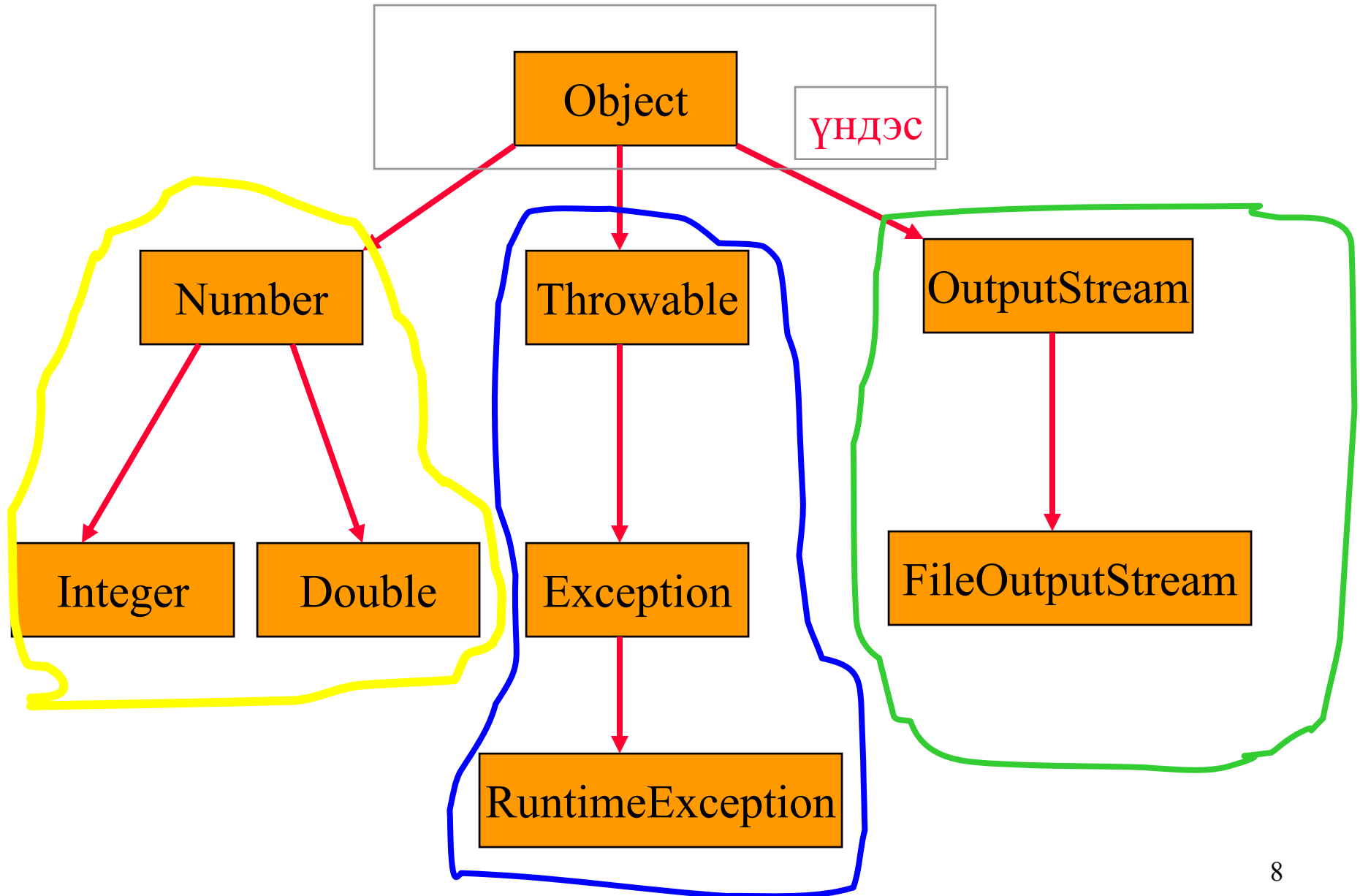
Тодорхойлолт

- Мод t элементүүдийн хоосон бус төгсгөлтэй олонлог.
- Элементүүдийн нэгийг нь үндэс гэнэ.
- Бусад элементүүд(хэрвээ байгаа бол) мод болж хуваагдана, түүнийг t -ийн дэд мод гэнэ

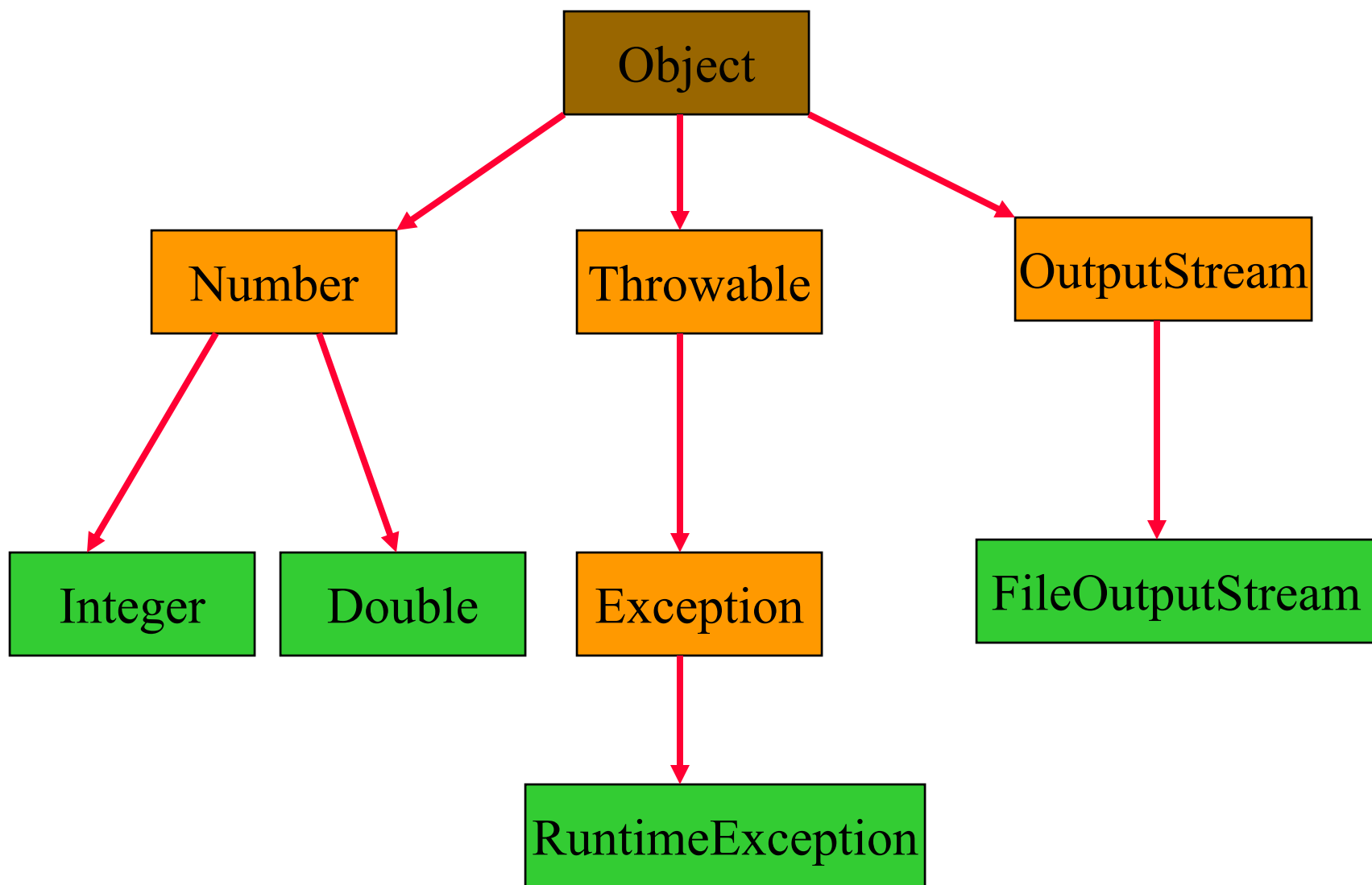

Дэд мод

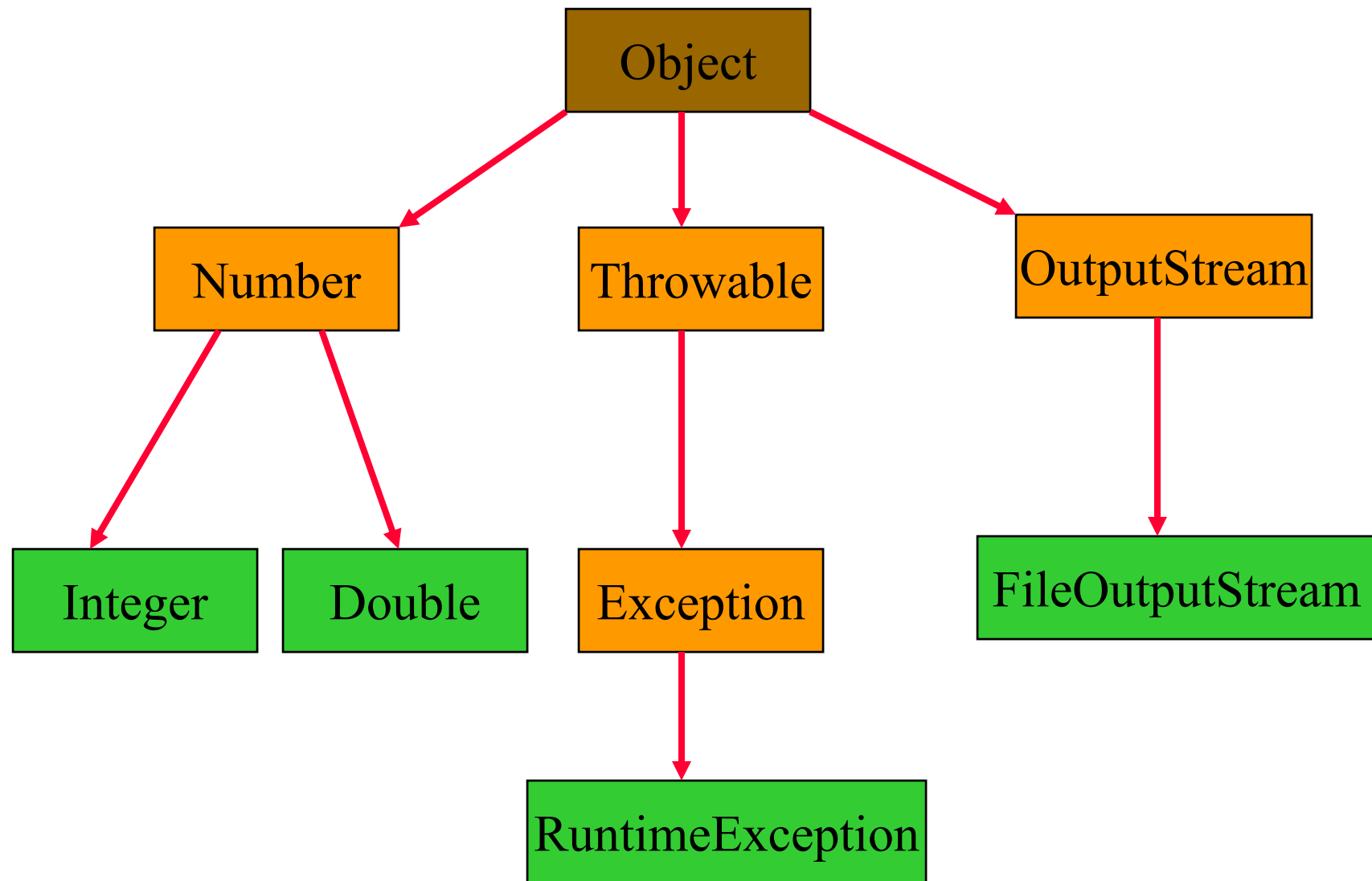

Навчис

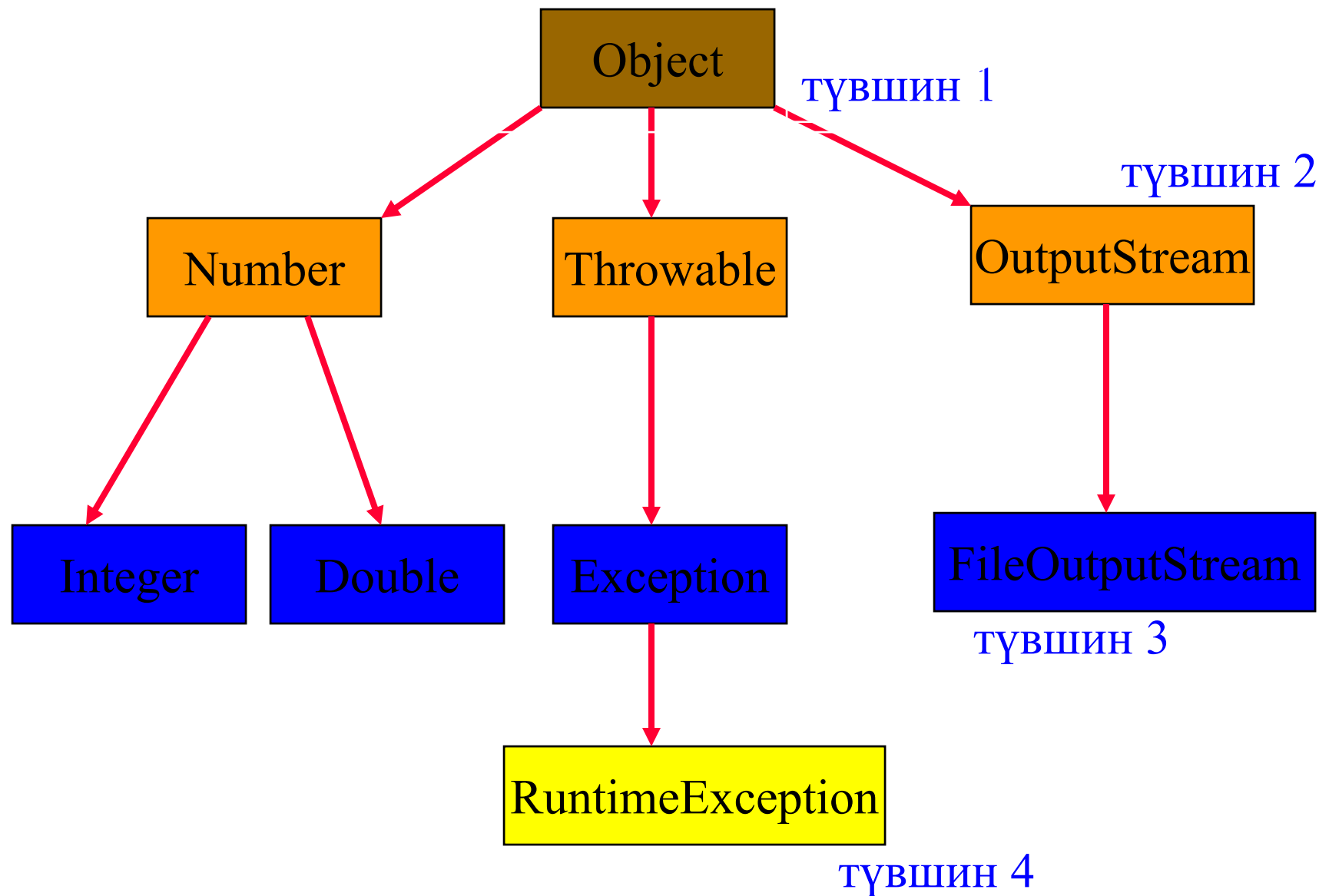

Parent, Grandparent, Siblings, Ancestors, Descendants

– Эцэг, Өвөг эцэг, Ах дүүс, Удам, Хойч

Түвшин-үе

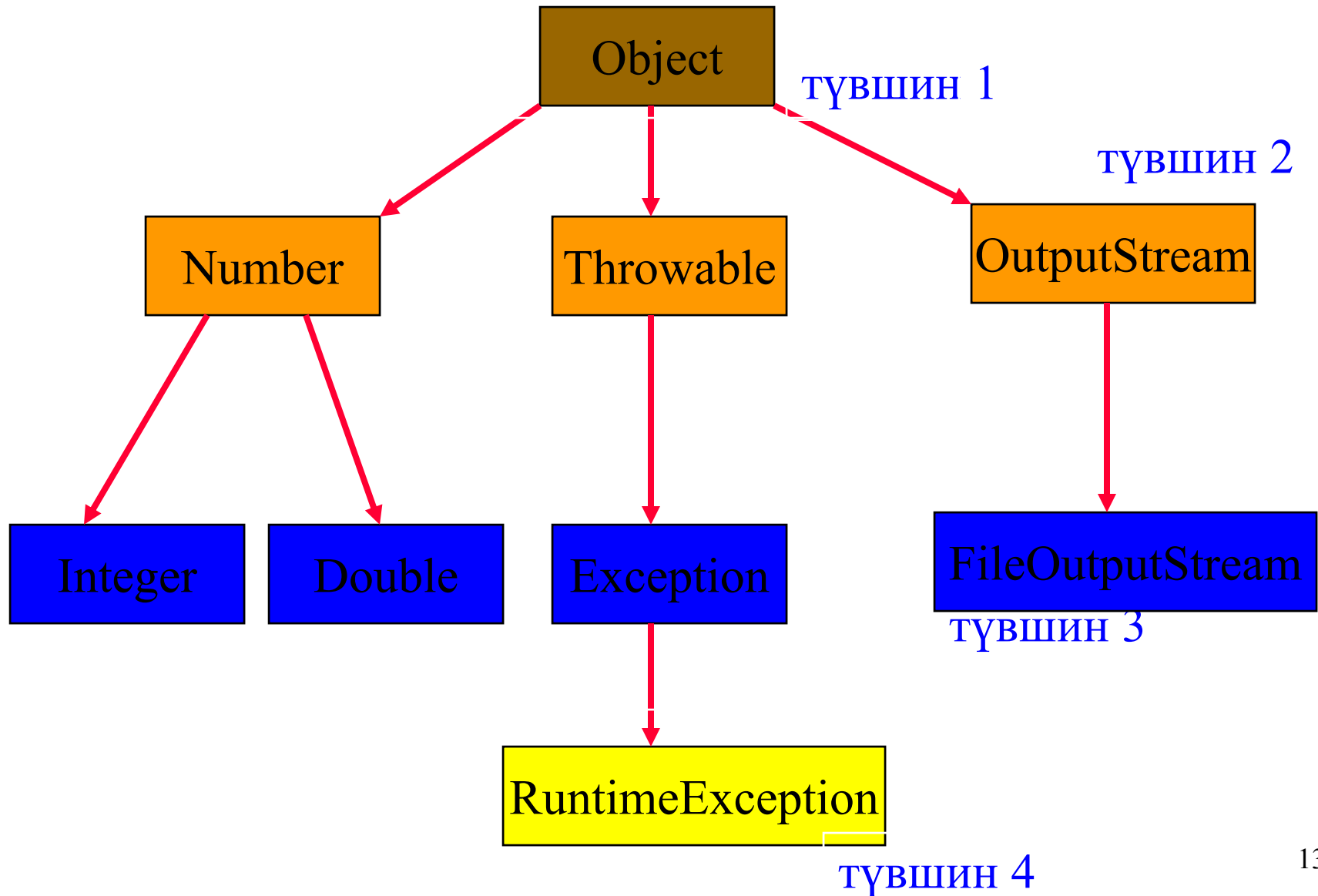

Анхааруулга

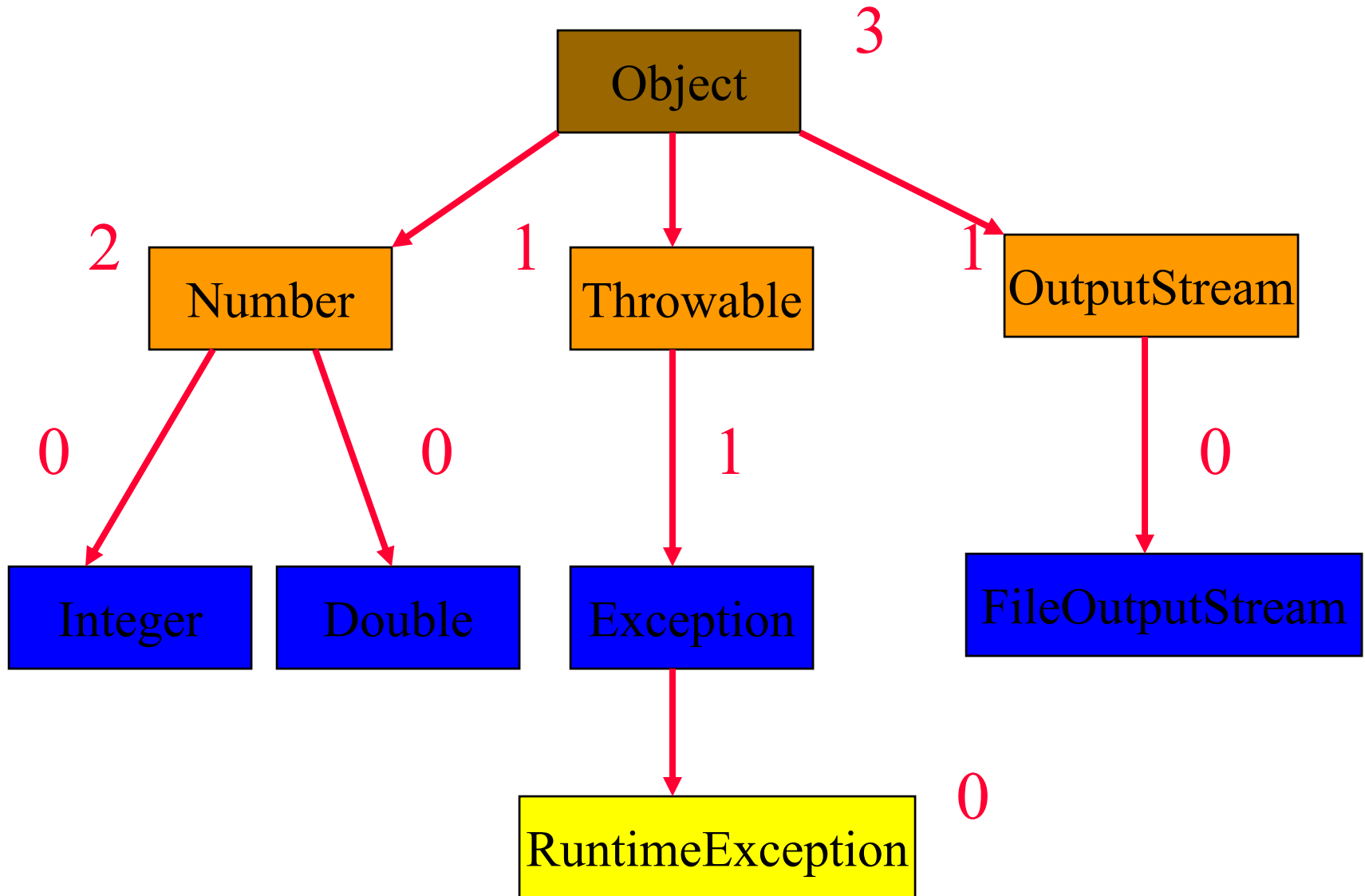

- Зарим номонд түвшинг **1** -ээс биш 0 –ээс эхэлж дугаарладаг.
- Үндэсний түвшин **0**.
- Түүний хүүхдийн түвшин **1**.
- Ач/зээгийн түвшин **2**.
- Гэх мэт.
- **Бид түвшинг 1 -ээс эхэлж дугаарлана**

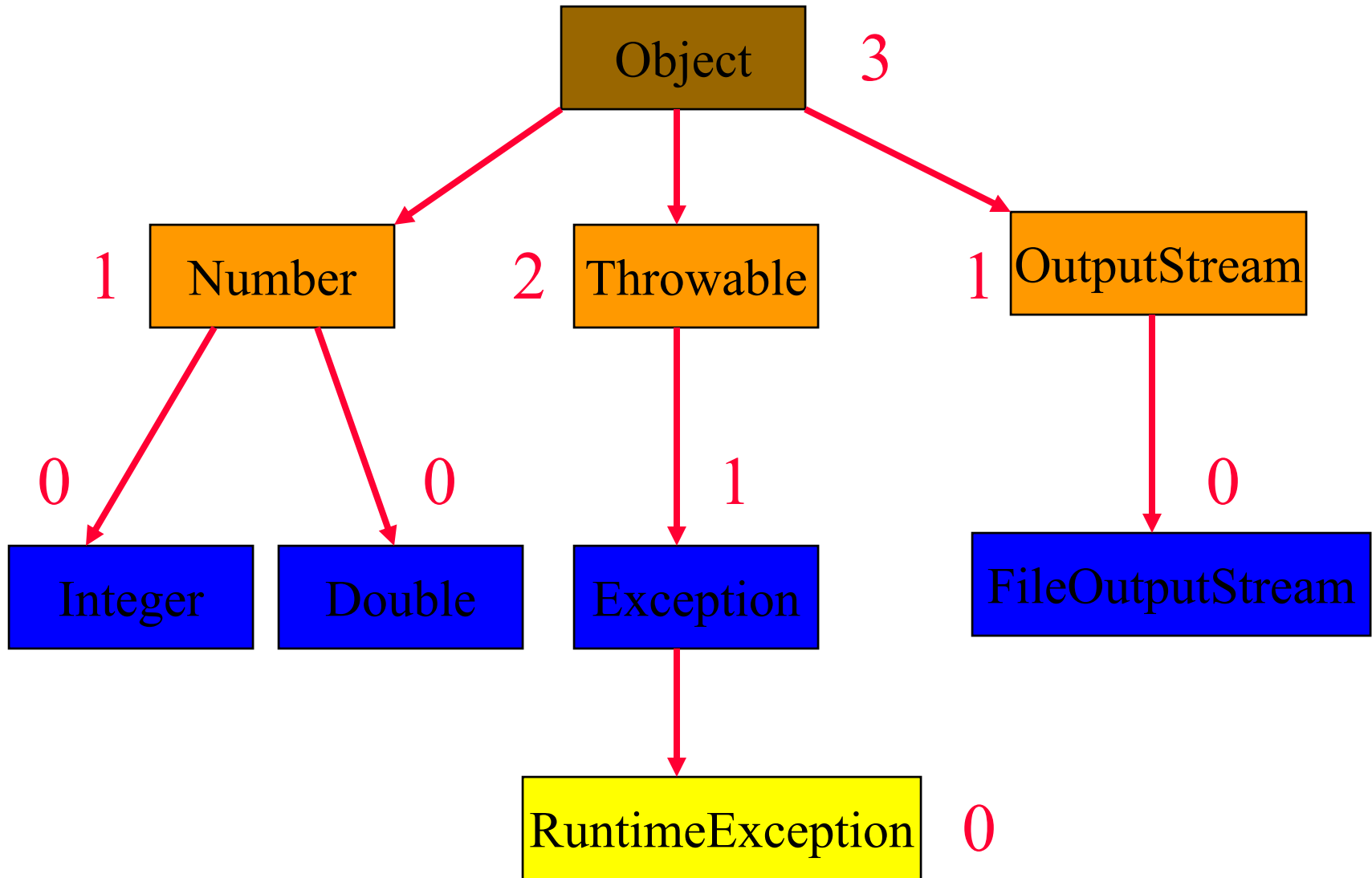
height = depth = түвшний тоо

Зангилааны зэрэг = Хүүхдийн тоо

Модны зэрэг = $\text{Max}(\text{Зангилааны зэрэг})$

Модны зэрэг = 3.

Хоёртын мод

- Элементүүдийн төгсгөлтэй (хоосон байж болно) цуглуулга.
- Хоосон бус хоёртын мод root-үндэс элементтэй.
- Бусад элементүүд (байгаа бол) хоёр хоёртын модонд хуваагдана.
- Тэднийг хоёртын модны left-зүүн ба right-баруун дэд моднууд гэнэ.

Мод, Хоёртын модны ялгаа

- Хоёртын модны зангилааны зэрэг 2 -оос ихгүй байхад $\langle \rangle$ Хязгааргүй.
- Хоёртын мод хоосон байж болно $\langle \rangle$ Хоосон бус.

Мод, Хоёртын модны ялгаа

- Хоёртын модны дэд моднууд эрэмбэлэгдсэн \leftrightarrow Эрэмбэлэгдээгүй.

- Хоёртын мод гэж харвал ялгаатай.
- Мод гэж харвал адилхан.

Арифметик илэрхийлэл

- $(a + b) * (c + d) + e - f/g * h + 3.25$
- Илэрхийлэл 3 зүйлийг нэгтгэдэг:
 - Үйлдэл (+, -, /, *).
 - Гишүүд (a, b, c, d, e, f, g, h, 3.25, (a + b), (c + d), etc.).
 - Зааглагч ((,)).

Үйлдлийн зэрэг

- Үйлдэлд орох гишүүдийн тоо.
- Хоёр гишүүнтэй үйлдэл. Binary Operator
 - $a + b$
 - c / d
 - $e - f$
- Нэг гишүүнтэй үйлдэл. Unary Operator
 - $+ g$
 - $- h$

Inflix хэлбэр

- Илэрхийлэл бичих ердийн арга.
- Хоёр гишүүнтэй үйлдэл зүүн, баруун гишүүний **хооронд** бичигдэнэ.
 - $a * b$
 - $a + b * c$
 - $a * b / c$
 - $(a + b) * (c + d) + e - f/g * h + 3.25$

Үйлдлийн ахлах чанар

- Үйлдлүүд яаж хийгдэх вэ?
 - $a + b * c$
 - $a * b + c / d$
- Priority-Үйлдлийн ахлах чанараар зохицуулагдана.
 - $\text{priority}(*) = \text{priority}(/) > \text{priority}(+) = \text{priority}(-)$
- Гишүүн хоёр үйлдлийн хооронд байвал илүү ахлах чанартай үйлдэлд харъяалагдана.

Tie Breaker-Хайнцааг таслах

- Гишүүн ижил ахлах чанартай хоёр үйлдлийн хооронд байвал зүүн талын үйлдэлд харъяалагдана.
 - $a + b - c$
 - $a * b / c / d$

Зааглагч

- Зааглагчийн дотор бичигдсэн дэд илэрхийллийг нэг гишүүн гэж үзнэ.
 - $(a + b) * (c - d) / (e - f)$

Infix илэрхийлэл задлан хийхэд хэцүү

- Үйлдлийн ахлах чанар, хайнцааг таслах, зааглагч шаардлагатай.
- Энэ нь компьютерын бодолтыг хүндрүүлдэг.
- Postfix болон prefix илэрхийллийн хэлбэрүүд үйлдлийн ахлах чанар, хайнцаа таслах, зааглагчаас хамаарахгүй.
- Иймд эдгээр хэлбэрийн илэрхийллийг компьютер амархан боддог.

Postfix хэлбэр

- Хувьсагч, тогтмолууд адилхан бичигдэнэ.
 - $a, b, 3.25$
- Үйлдлийн гишүүдийн дараалал Infix, Postfix хэлбэрүүдэд адилхан.
- Үйлдлүүд postfix хэлбэрийн гишүүдийнхээ **ард** шууд бичигддэг.
 - $\text{Infix} = a + b$
 - $\text{Postfix} = ab +$

Postfix Жишээ

- Infix = $a + b * c$
 - Postfix = $a b c * +$
- Infix = $a * b + c$
 - Postfix = $a b * c +$
- Infix = $(a + b) * (c - d) / (e + f)$
 - Postfix = $a b + c d - * e f + /$

Нэг гишүүнтэй үйлдэл

- Шинэ тэмдгээр орлуулна.

- $+ a \Rightarrow a @$

- $+ a + b \Rightarrow a @ b +$

- $- a \Rightarrow a ?$

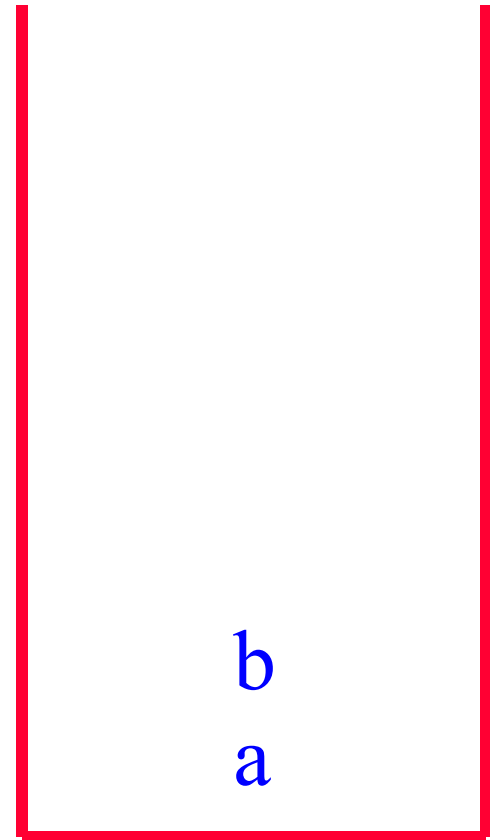
- $- a - b \Rightarrow a ? b -$

Postfix бодолт

- Postfix илэрхийллийг зүүнээс баруун тийш шинжихдээ гишүүдийг стект хийнэ.
- Үйлдэл тааралдвал стекээс хэрэгтэй гишүүдээ аваад үйлдлийг гүйцэтгэж хариуг стект хийнэ.
- Postfix –д үйлдэл гишүүдийнхээ араас ордог болохоор энэ арга ажиллана.

Postfix бодолт

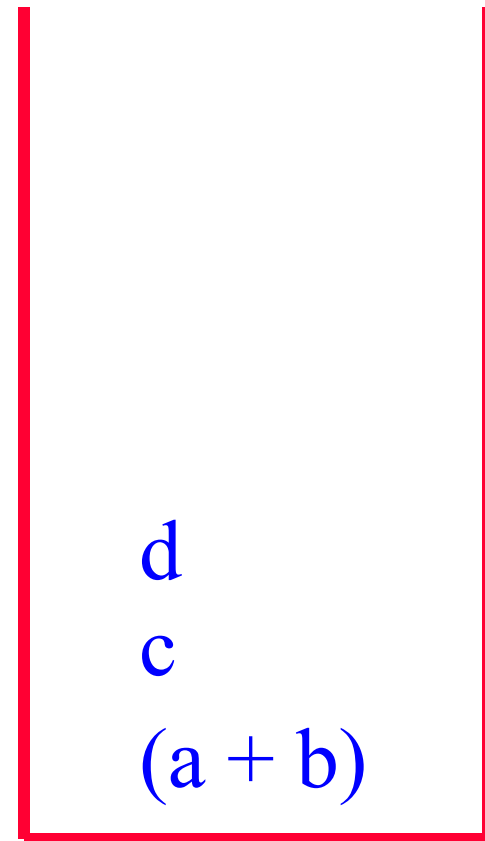
- $(a + b) * (c - d) / (e + f)$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$

СТЕК

Postfix бодолт

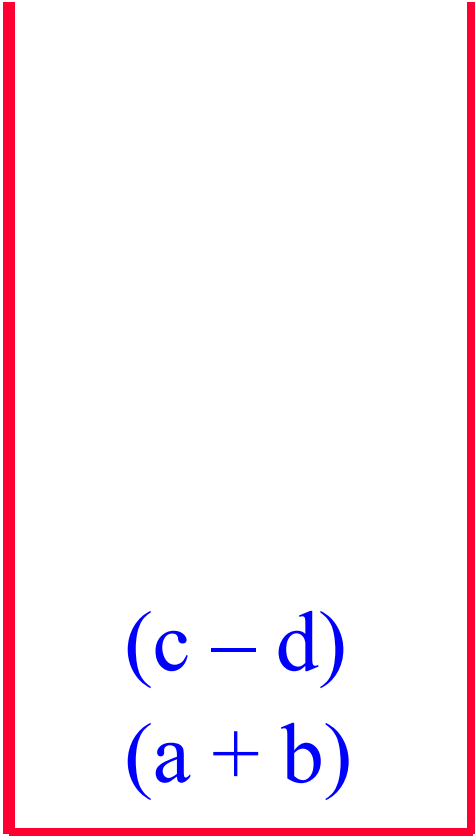
- $(a + b) * (c - d) / (e + f)$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ *\ e\ f +\ /$

СТЕК

Postfix бодолт

- $(a + b) * (c - d) / (e + f)$
- $a b + c d - * e f + /$
- $a b + c d - * e f + /$

$(c - d)$
 $(a + b)$

СТЕК

Postfix бодолт

- $(a + b) * (c - d) / (e + f)$
- $a\ b +\ c\ d -\ * e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ * e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ * e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ * e\ f +\ /$
- $a\ b +\ c\ d -\ * e\ f +\ /$

f

e

$(a + b) * (c - d)$

СТЕК

Postfix бодолт

- $(a + b) * (c - d) / (e + f)$
- $a b + c d - * e f + /$
- $a b + c d - * e f + /$
- $a b + c d - * e f + /$
- $a b + c d - * e f + /$
- $a b + c d - * e f + /$
- $a b + c d - * e f + /$

$(e + f)$
 $(a + b) * (c - d)$

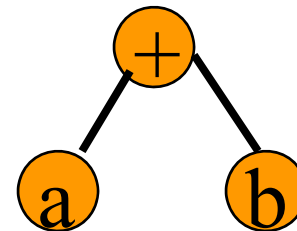
СТЕК

Prefix хэлбэр

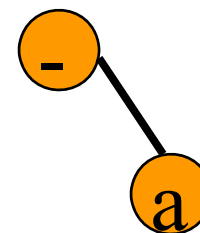
- Хувьсагч, тогтмолууд адилхан бичигдэнэ.
 - $a, b, 3.25$
- Үйлдлийн гишүүдийн дараалал infix, prefix хэлбэрүүдэд адилхан
- Үйлдлүүд postfix хэлбэрийн гишүүдийнхээ **ӨМНӨ** шууд бичигддэг.
 - $\text{Infix} = a + b$
 - $\text{Postfix} = ab +$
 - $\text{Prefix} = +ab$

Хоёртын модны хэлбэр

- $a + b$

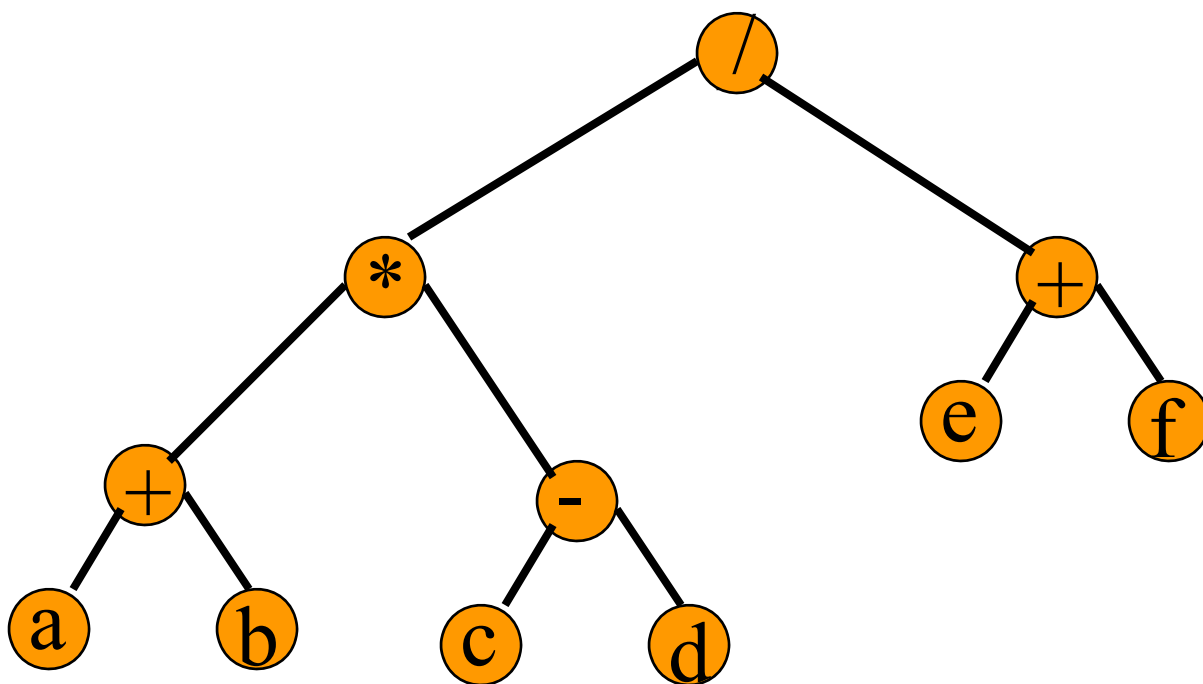

- $- a$

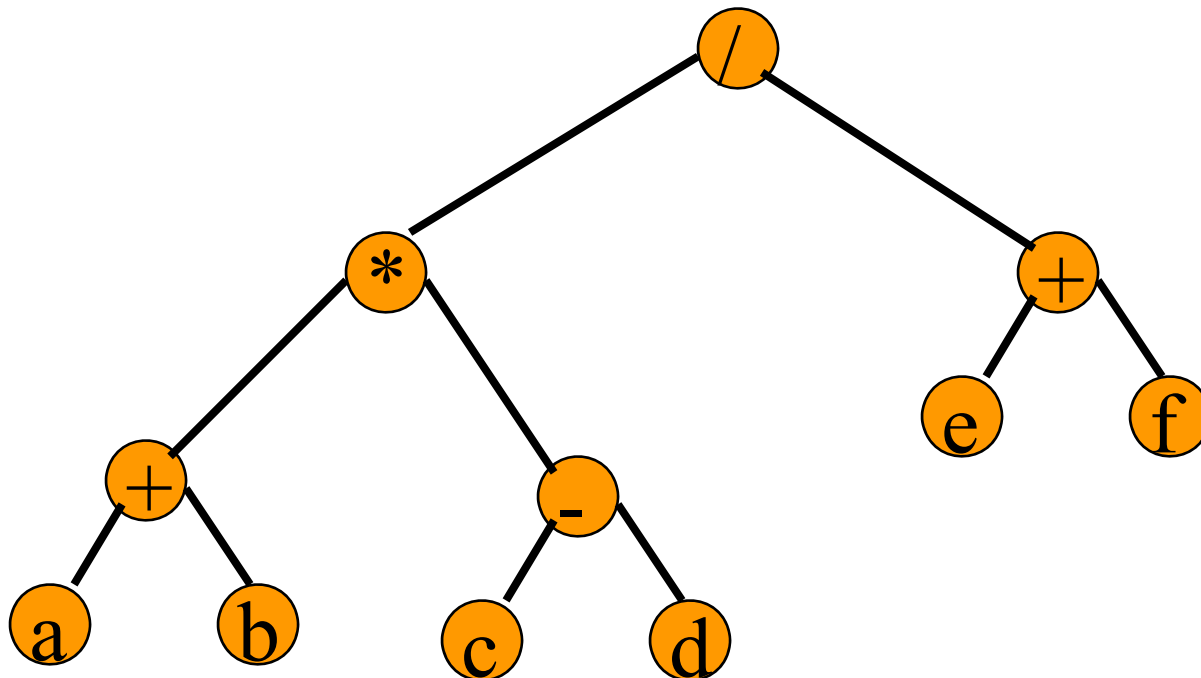
Хоёртын модны хэлбэр

- $(a + b) * (c - d) / (e + f)$

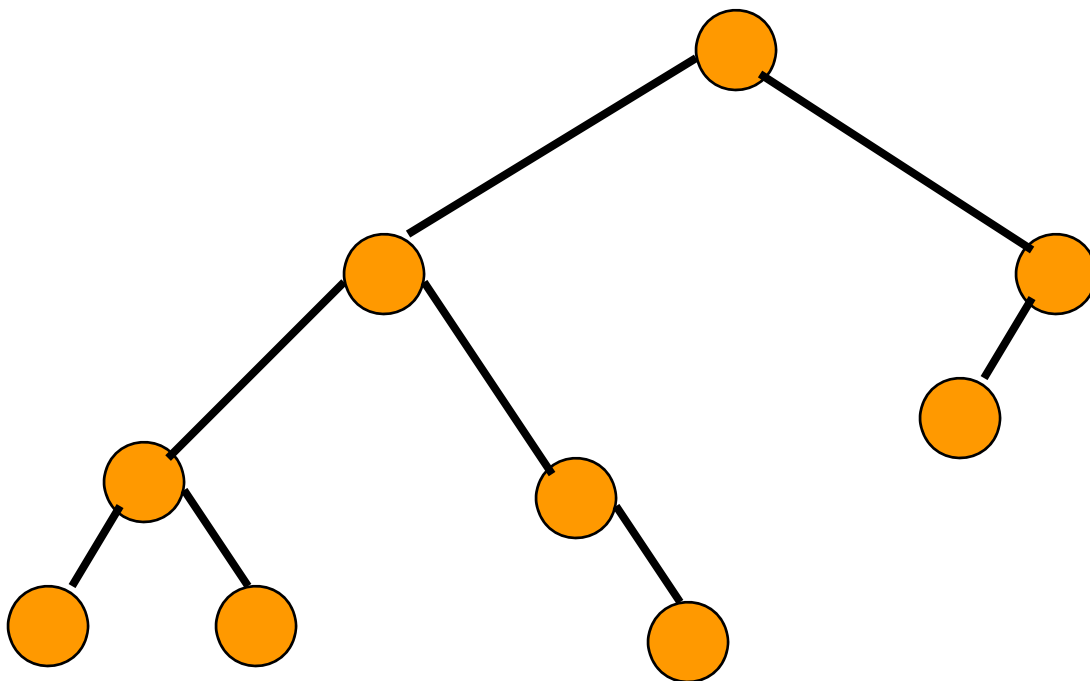
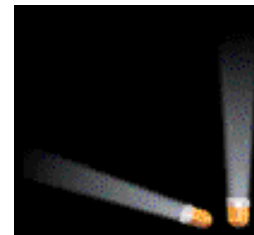
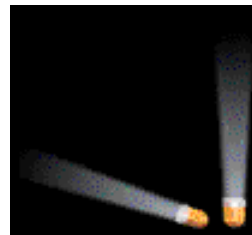

Хоёртын модны хэлбэрийн давуу тал

- Үйлдлийн зүүн, баруун гишүүд ил харагддаг.
- Илэрхийллийн хоёртын модны хэлбэр дээр кодыг оновчлох алгоритм сайн ажилладаг.
- Илэрхийллийг рекурсив аргаар бодоход хялбар.

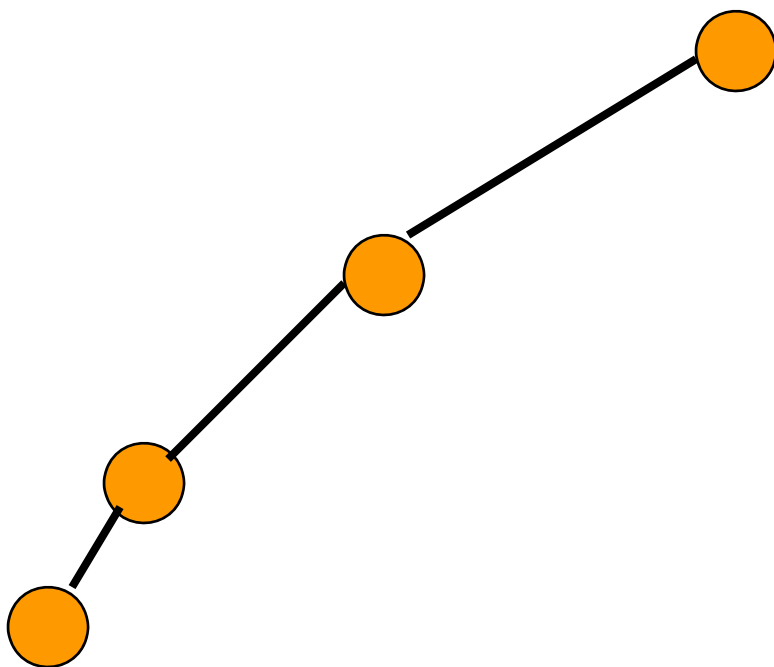

Хоёртын модны шинж ба дүрслэл

Минимум зангилааны тоо

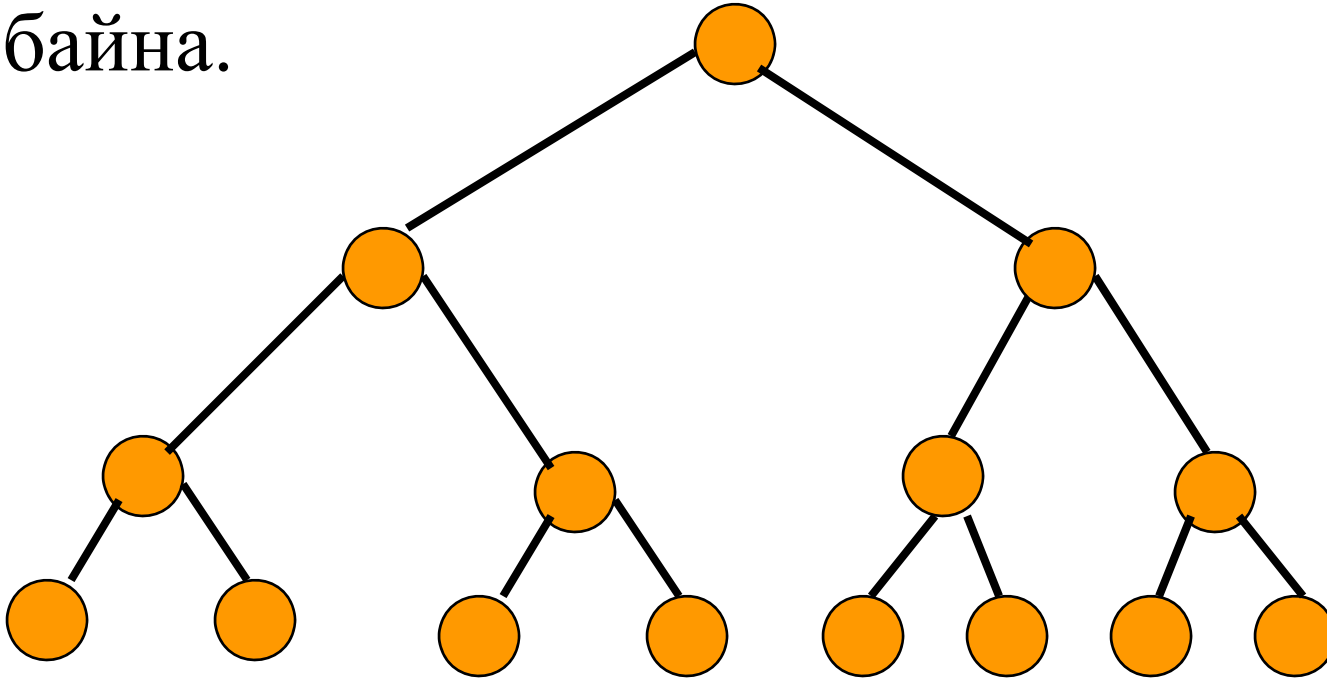
- h өндөртэй хоёртын модны минимум зангилааны тоо
- Эхний h түвшин тус бүрд ядаж нэг зангилаа байна

Минимум
зангилааны тоо h

Максимум зангилааны тоо

- Эхний **h** түвшин бүрт боломжит бүх зангилаа байна.

Максимум зангилааны тоо

$$= 1 + 2 + 4 + 8 + \dots + 2^{h-1}$$

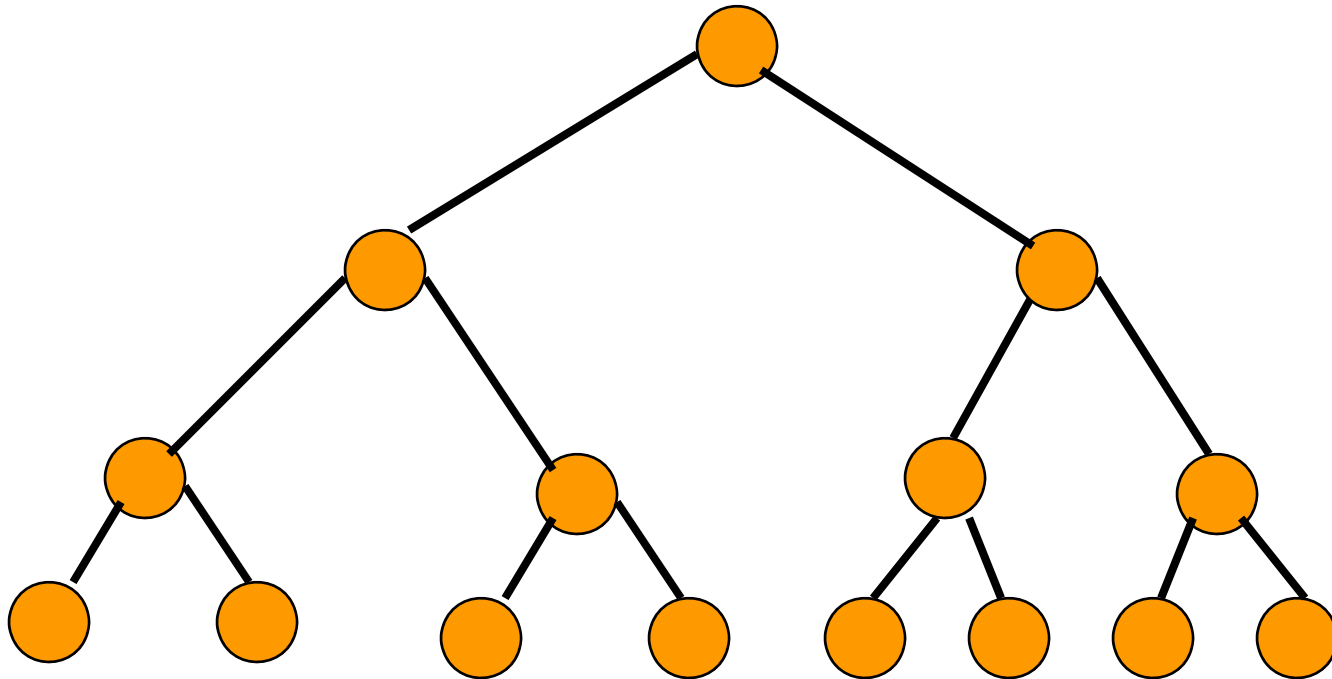
$$= 2^h - 1$$

Зангилааны тоо ба Өндөр

- Хэрвээ n нь h өндөртэй хоёртын модны зангилааны тоо бол:
- $h \leq n \leq 2^h - 1$
- $\log_2(n+1) \leq h \leq n$

Хоёртын бүтэн мод

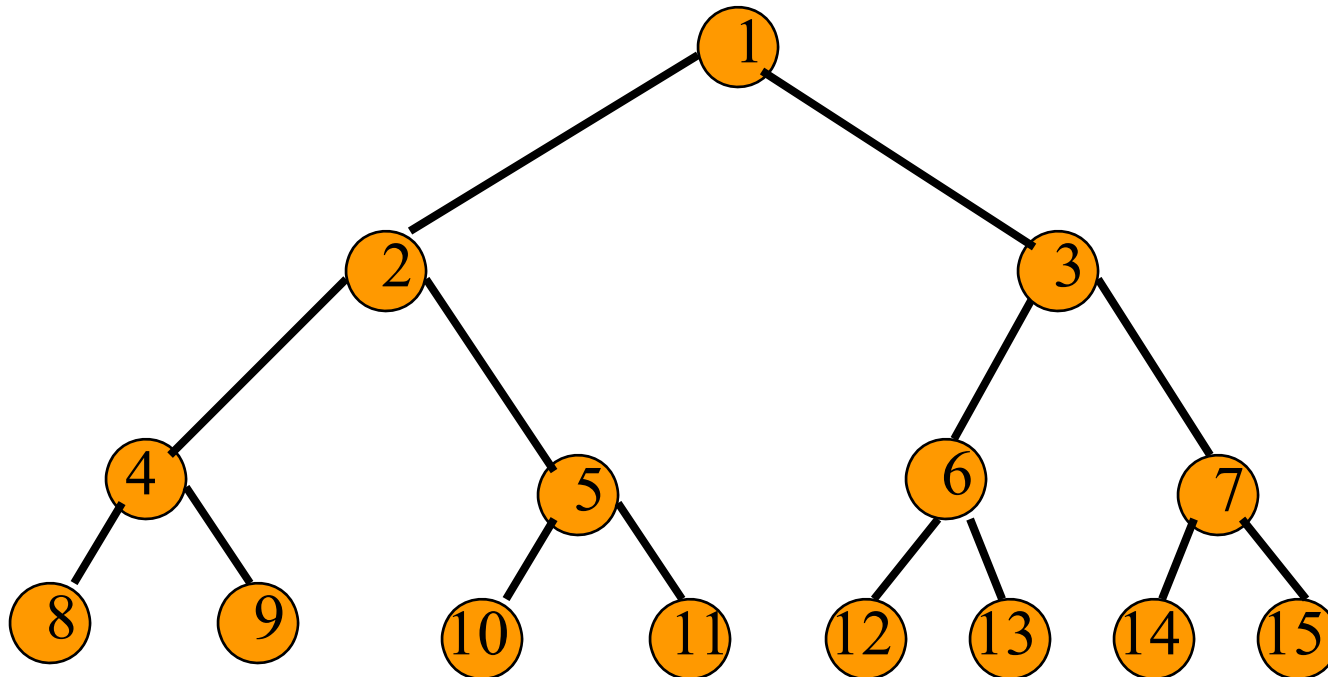
- h өндөртэй хоёртын бүтэн модонд $2^h - 1$ зангилаа байна.

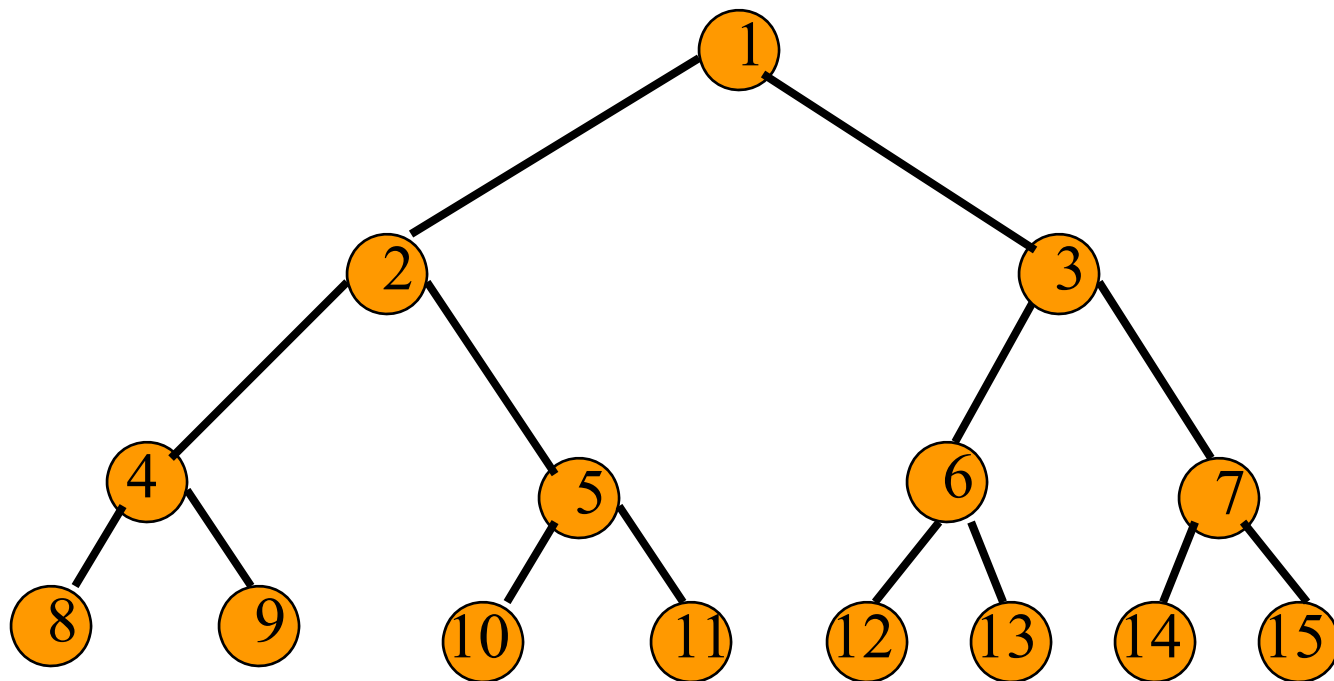
4 –н өндөртэй бүтэн хоёртын мод.

Хоёртын бүтэн модны зангилааг дугаарлах

- Зангилааны дугаар $1 - 2^h - 1$.
- Түвшин дээрээс доош дугаарлагдана
- Түвшин дотроо зүүнээс баруун тийш.

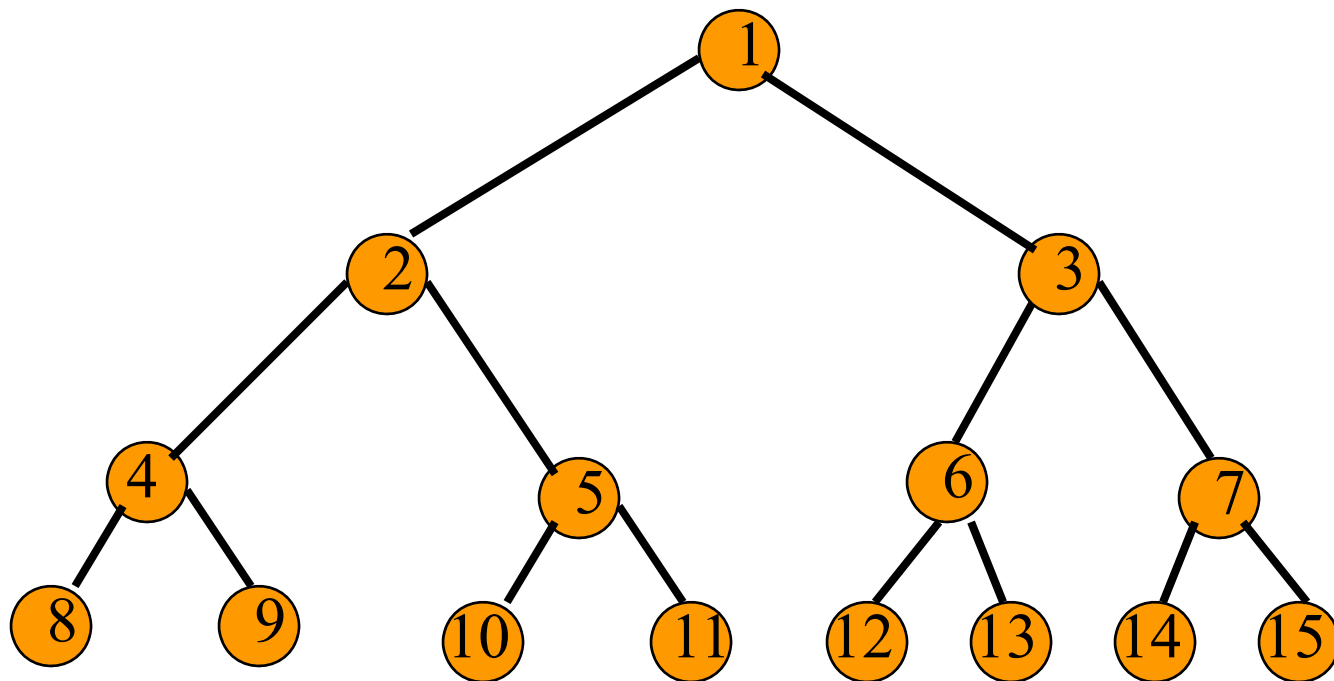

Зангилааны дугаарын шинж

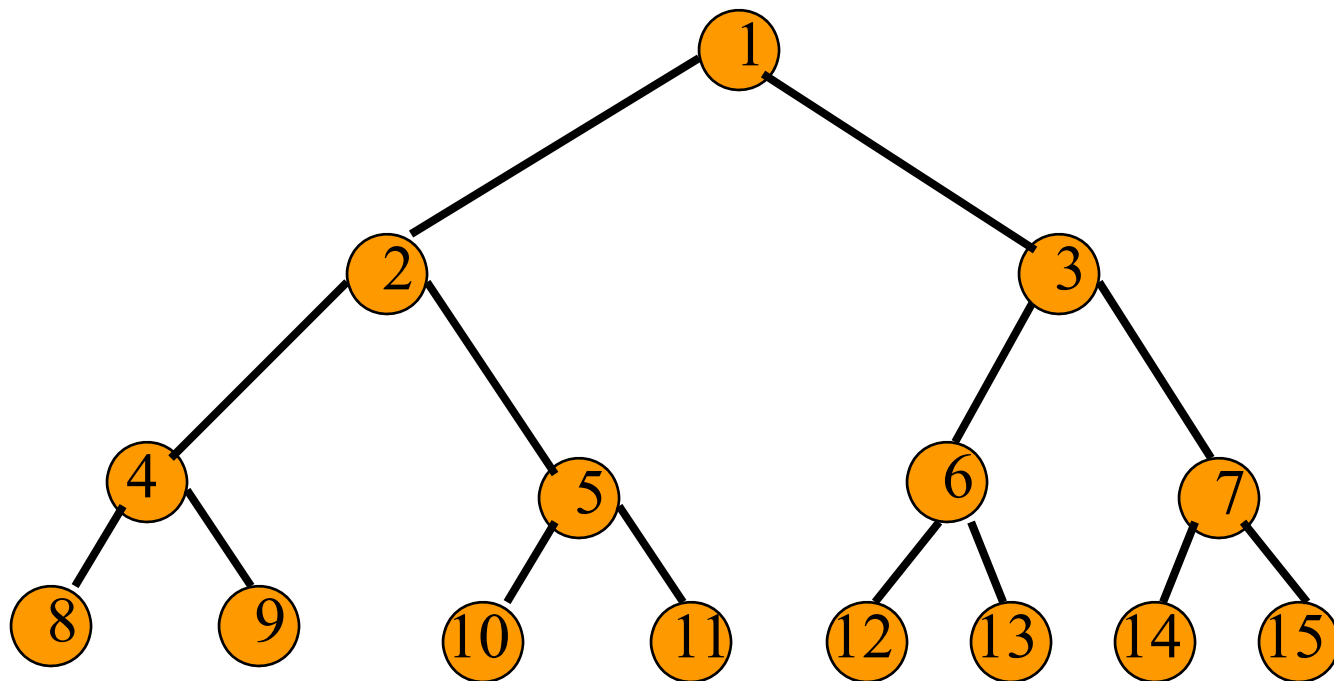
- Зангилаа i –ийн эцэг $i / 2$, ($i \neq 1$)
- Зангилаа 1 бол үндэс, эцэггүй.

Зангилааны дугаарын шинж

- $2i > n$ биш бол зангилаа i –н зүүн хүү нь $2i$, үүнд n зангилааны тоо.
- Хэрвээ $2i > n$, зангилаа i зүүн хүүгүй.

Зангилааны дугаарын шинж

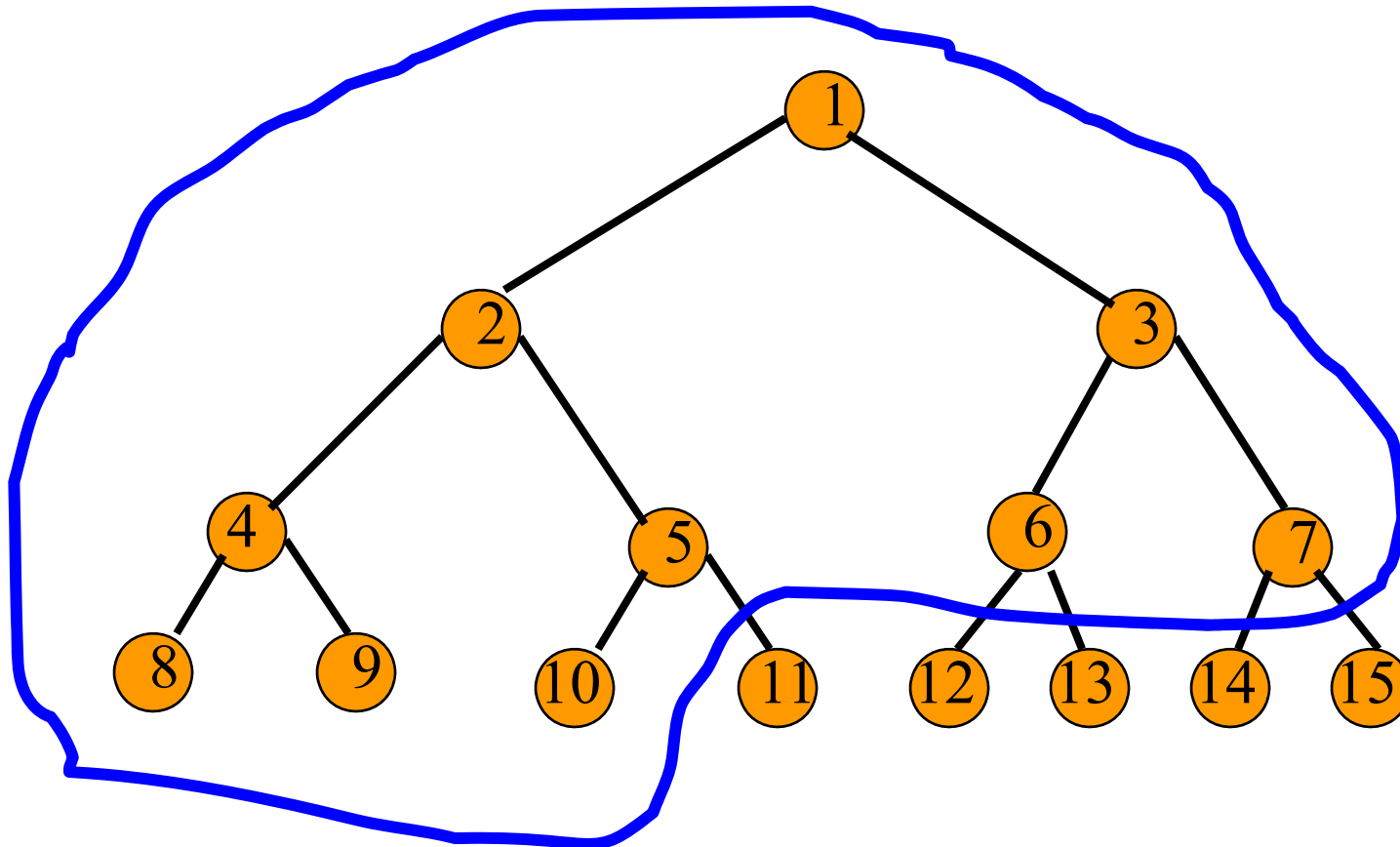

- $2i+1 > n$, биш бол зангилаа i –н баруун хүү, үүнд n зангилааны тоо.
- Хэрвээ $2i+1 > n$, зангилаа i баруун хүүгүй.

n зангилаатай төгс хоёртын мод

- Дор хаяж n зангилаатай бүтэн модноос ЭХЭЛ.
- Өмнө үзсэнээр зангилааг дугаарла.
- 1 –ээс n хүртэл дугаарлагдсан зангилаатай хоёртын модыг орь ганц n зангилаатай төгс хоёртын мод гэнэ.

Жишээ

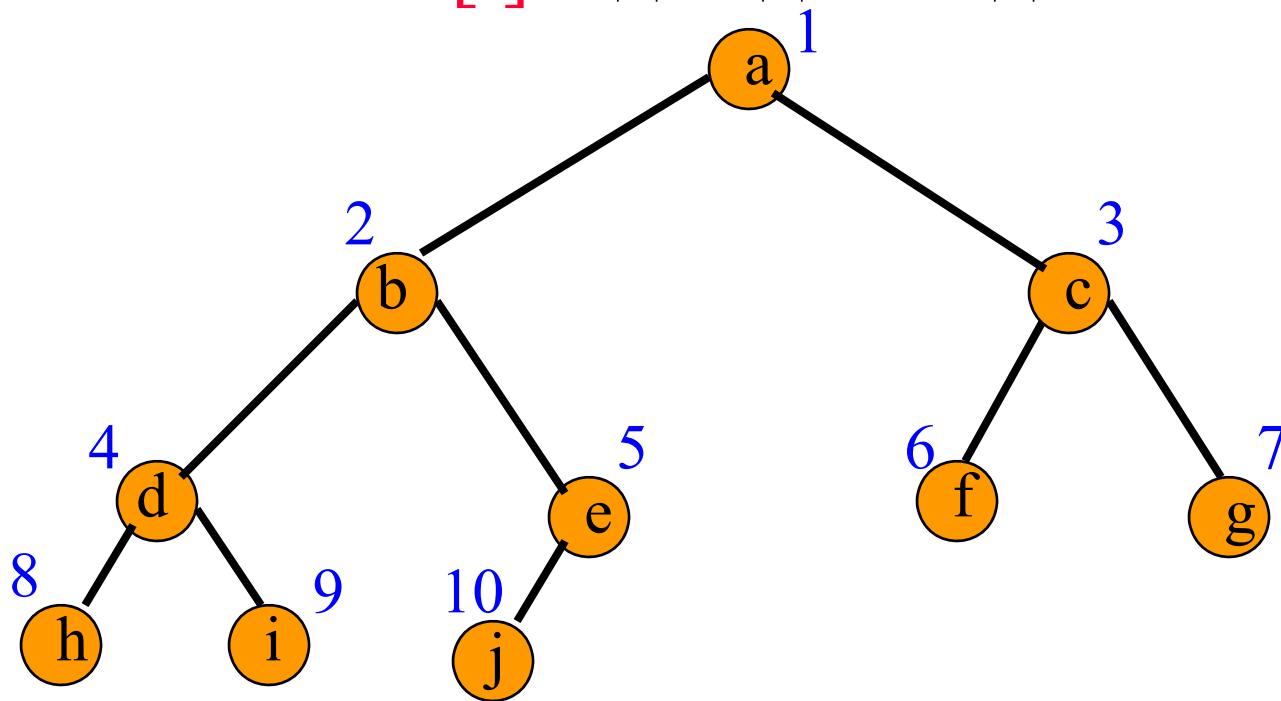
- 10 зангилаатай төгс хоёртын мод.

Хоёртын модыг дүрслэх

- Массив дүрслэл.
- Холбоост дүрслэл.

Массив дүрслэл

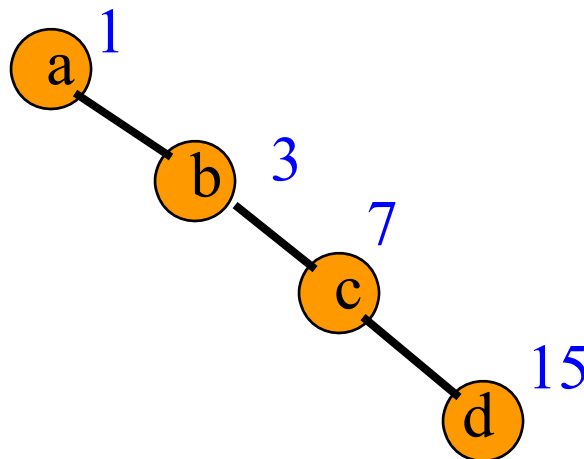
- Бүтэн хоёртын модыг дугаарлах схемээр зангилаануудыг дугаарла. **i** дугаартай зангилаа **tree[i]** –д хадгалагдана

tree[]

	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
0					5					10

Баруун-хазайлттай хоёртын мод

tree[]

	a	-	b	-	-	-	c	-	-	-	-	-	-	-	d
0				5				10							15

- n зангилаатай хоёртын модонд шаардлагатай массивын урт $n+1$ ба 2^n хооронд байна

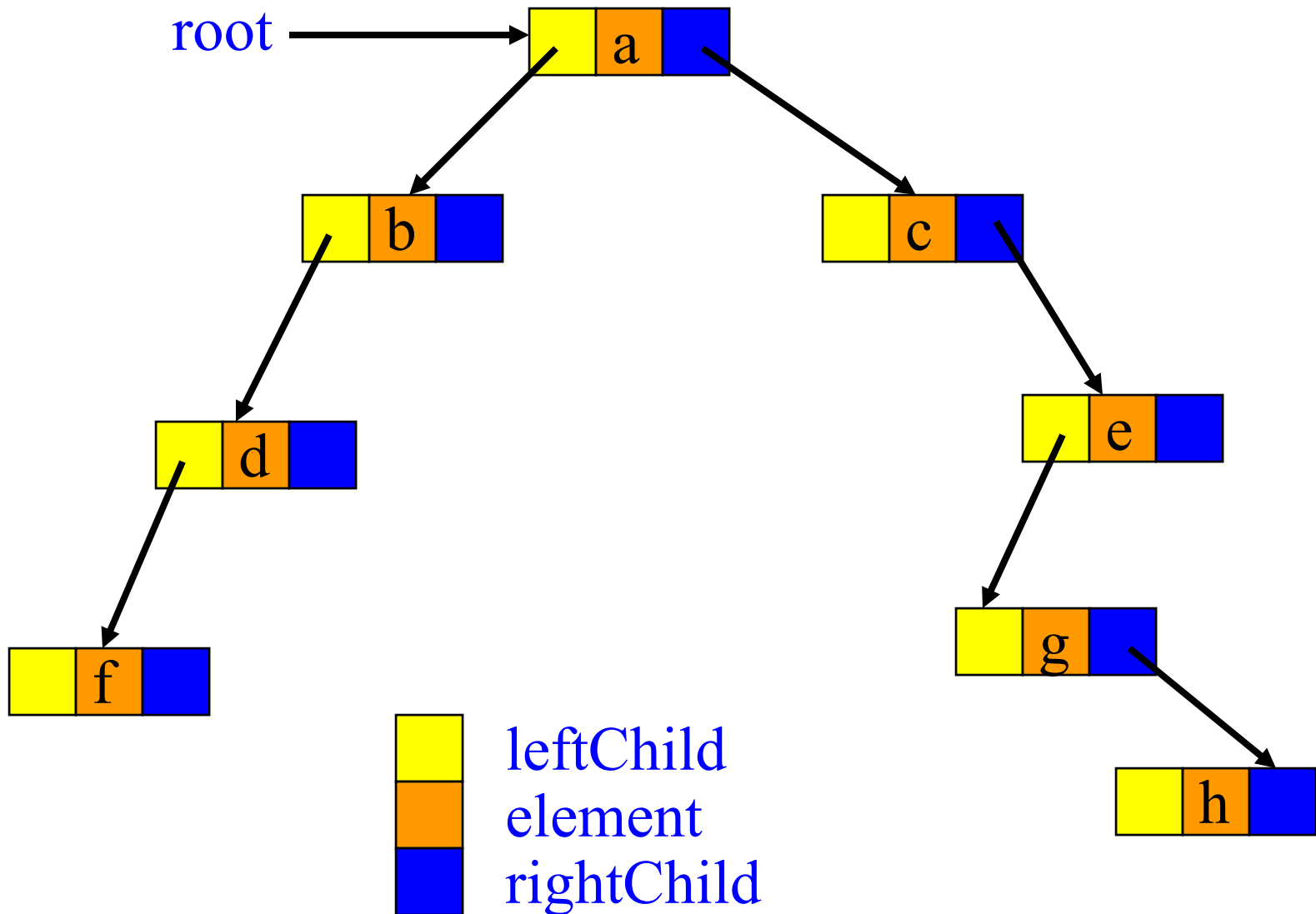
Холбоост дүрслэл

- Хоёртын модны зангилаа бүр **BinaryTreeNode** гэсэн өгөгдлийн төрлийн объект байна.
- **n** зангилаатай хоёртын модонд шаардлагатай орон зай **$n * 2$** (нэг зангилааны орон зай).

BinaryTreeNode класс

```
package dataStructures;  
  
public class BinaryTreeNode  
{  
    Object element;  
    BinaryTreeNode leftChild; // зүүн дэд мод  
    BinaryTreeNode rightChild; // баруун дэд мод  
    // байгуулагч болон бусад аргууд  
    // энд бичигдэнэ  
}
```

Холбоост дүрслэлийн жишээ

Хоёртын модны зарим үйлдлүүд

- Өндрийг олох.
- Зангилааны тоог олох.
- Хувилах.
- Хоёр хоёртын мод хувилагдсан эсэхийг тогтоох.
- Хоёртын модыг харуулах.
- Хоёртын модоор дүрслэгдсэн арифметик илэрхийллийг бодох.
- Илэрхийллийн infix хэлбэрийг гаргах.
- Илэрхийллийн prefix хэлбэрийг гаргах.
- Илэрхийллийн postfix хэлбэрийг гаргах.

Хоёртын модоор нэвтрэх

- Ихэнх хоёртын модны үйлдлүүд нь хоёртын модоор **нэвтрэх** замаар хийгддэг.
- Аялахдаа хоёртын модны элемент бүрээр зөвхөн нэг удаа **зочилдог**.
- Элементээр **зочлохдоо** тэр элементтэй холбоотой үйлдэл (хувилах, харуулах, үйлдлийг бодох, гэх мэт.) хийгддэг.

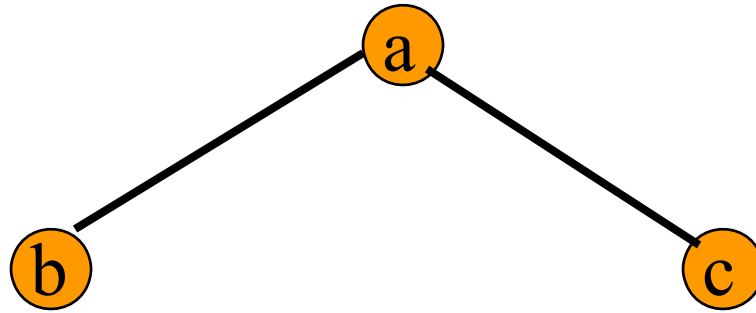
Хоёртын модоор нэвтрэх аргууд

- Preorder
- Inorder
- Postorder
- Level order

Preorder нэвтрэлт

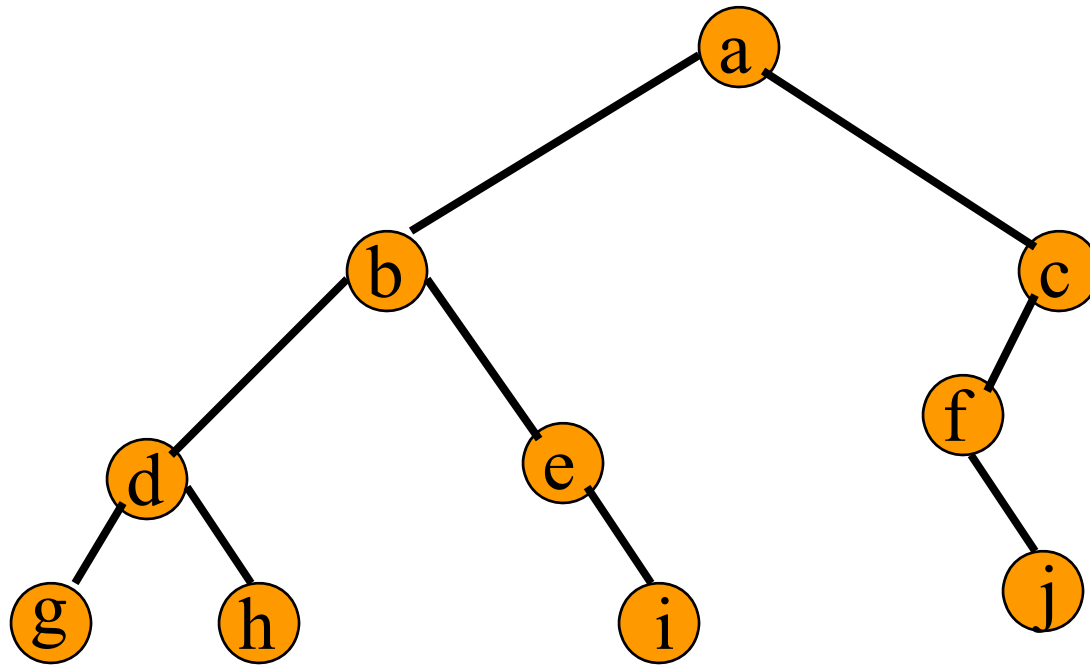
```
public static void preOrder(BinaryTreeNode t)
{
    if (t != null)
    {
        visit(t);
        preOrder(t.leftChild);
        preOrder(t.rightChild);
    }
}
```

Preorder жишээ (visit = print)

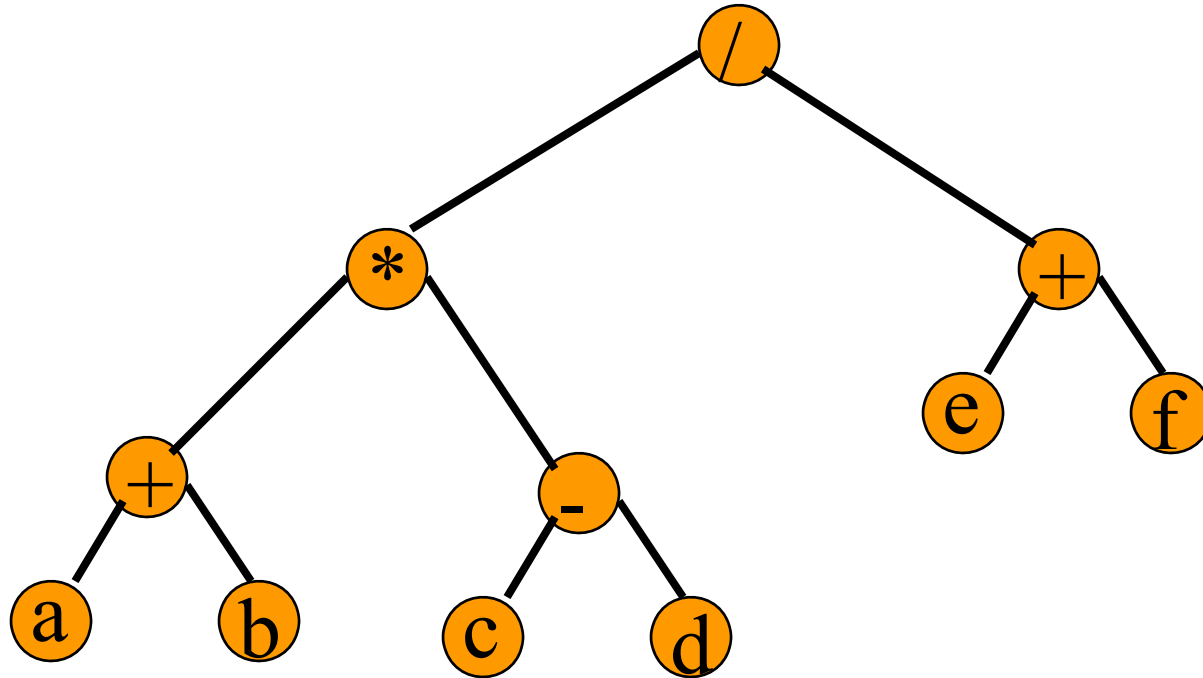
a b c

Preorder жишээ (visit = print)

a b d g h e i c f j

Preorder илэрхийллийн мод

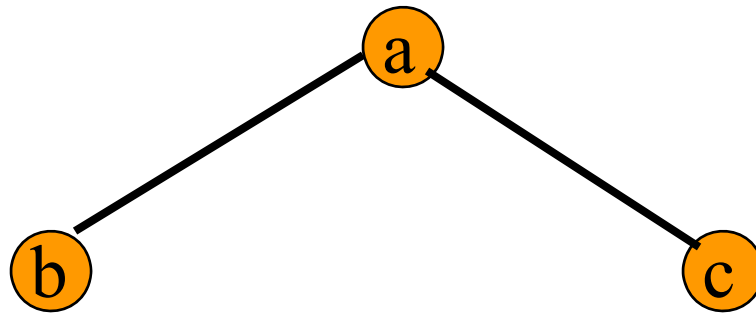
$/ * + a b - c d + e f$

Энэ мод илэрхийллийн prefix хэлбэрийг өгнө!

Inorder нэвтрэлт

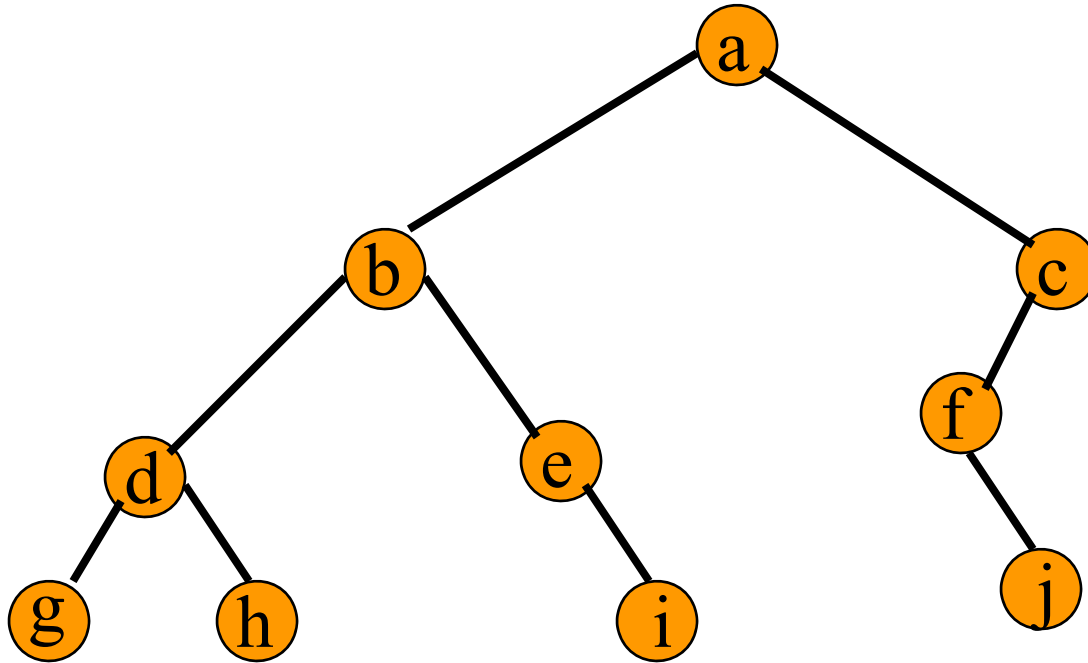
```
public static void inOrder(BinaryTreeNode t)
{
    if (t != null)
    {
        inOrder(t.leftChild);
        visit(t);
        inOrder(t.rightChild);
    }
}
```

Inorder жишээ (visit = print)

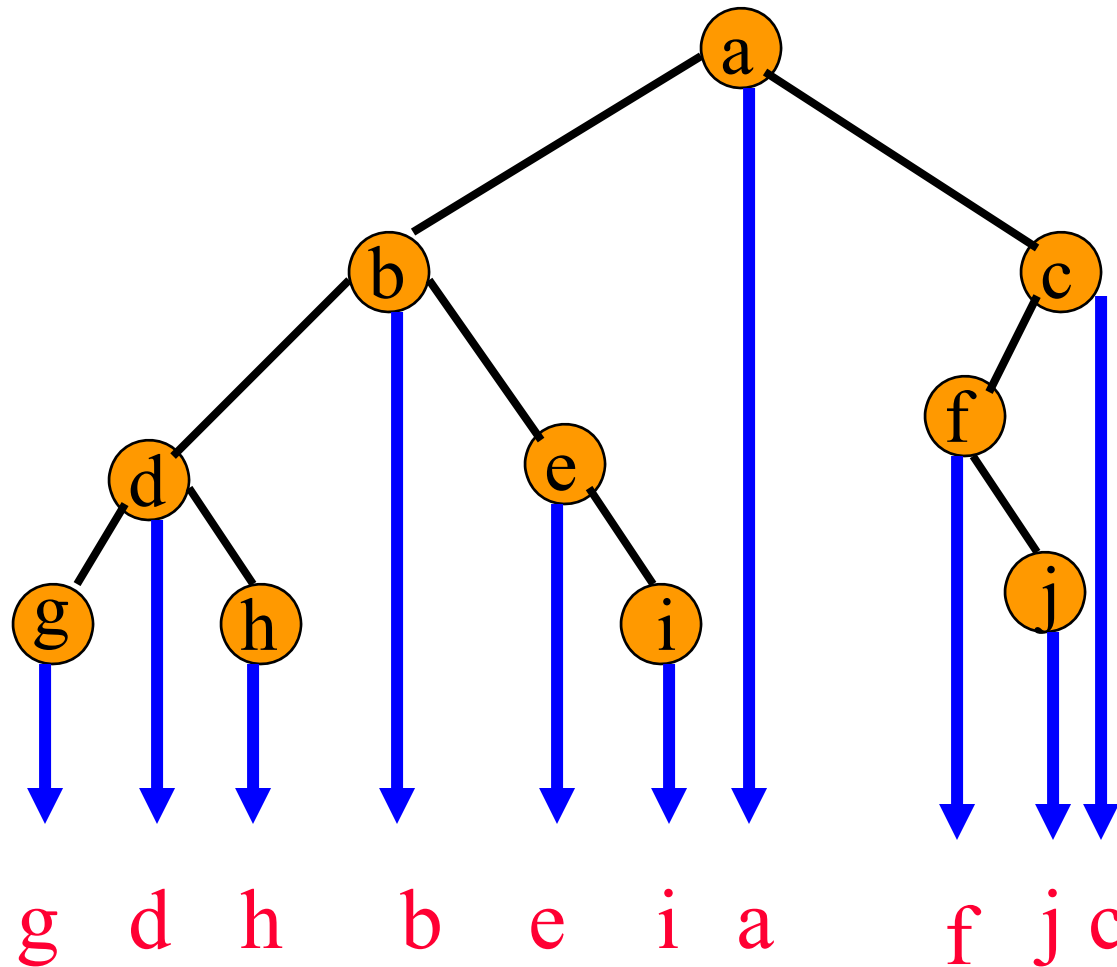
b a c

Inorder жишээ (visit = print)

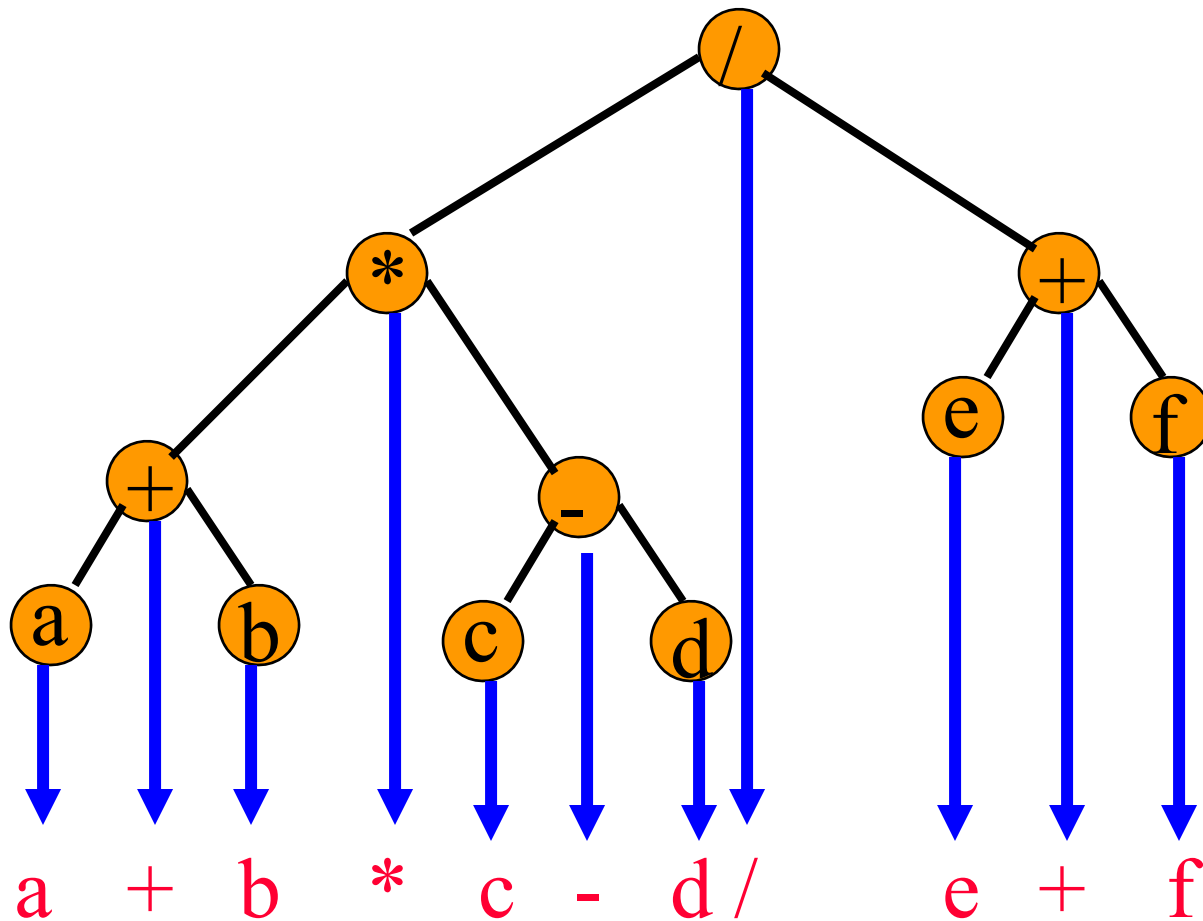

g d h b e i a f j c

Inorder тусгалаар (Squishing)

Inorder илэрхийллийн мод

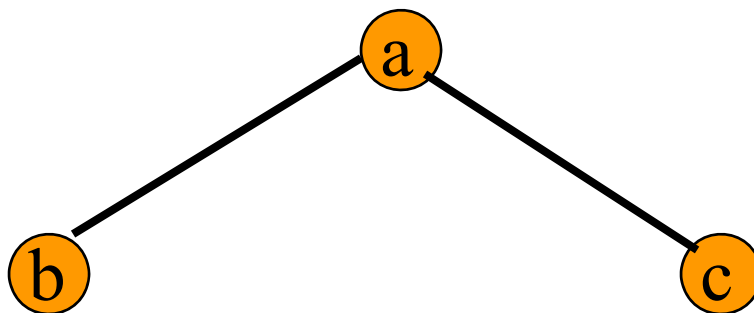

Энэ мод илэрхийллийн infix хэлбэрийг өгнө (хаалтгүй)!

Postorder нэвтрэлт

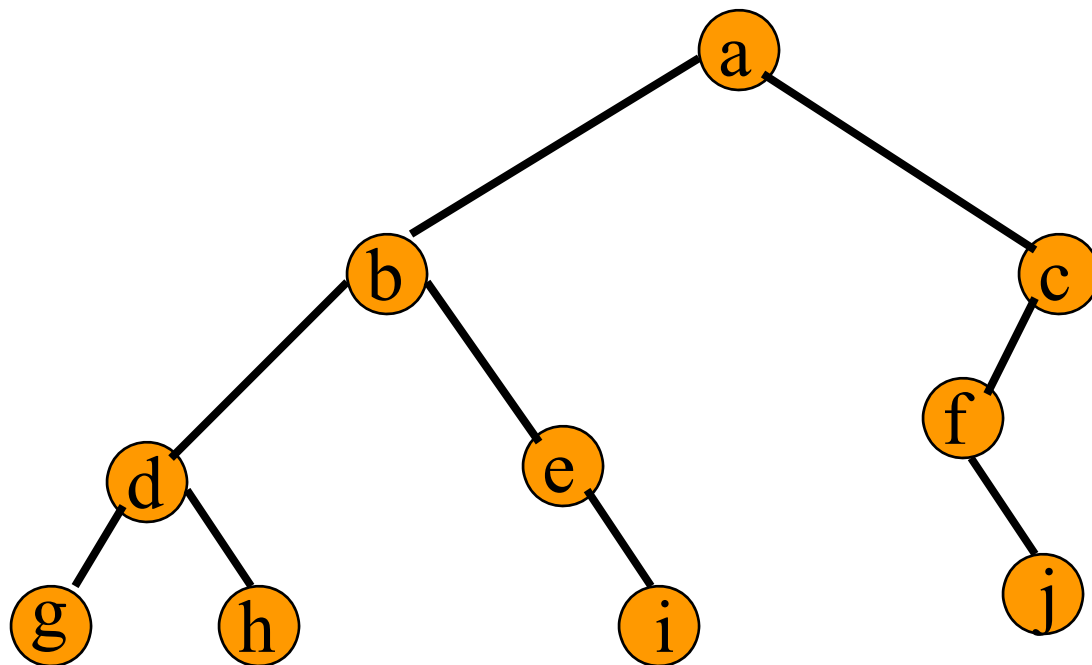
```
public static void postOrder(BinaryTreeNode t)
{
    if (t != null)
    {
        postOrder(t.leftChild);
        postOrder(t.rightChild);
        visit(t);
    }
}
```

Postorder жишээ (visit = print)

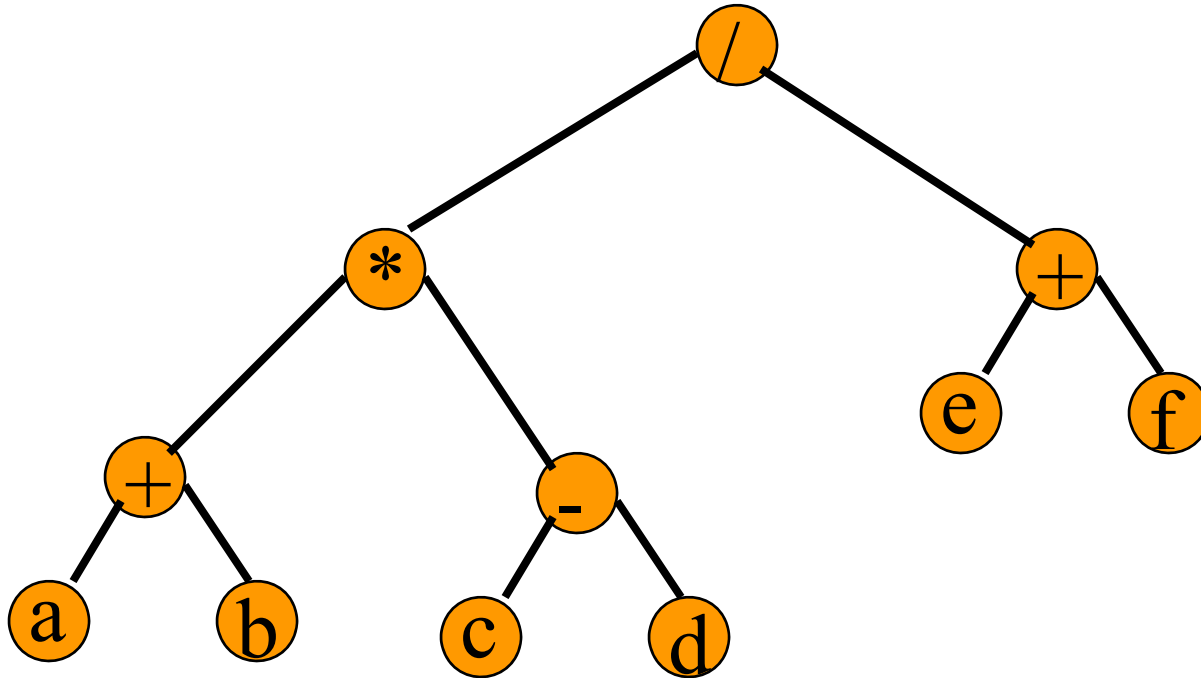
b c a

Postorder жишээ (visit = print)

g h d i e b j f c a

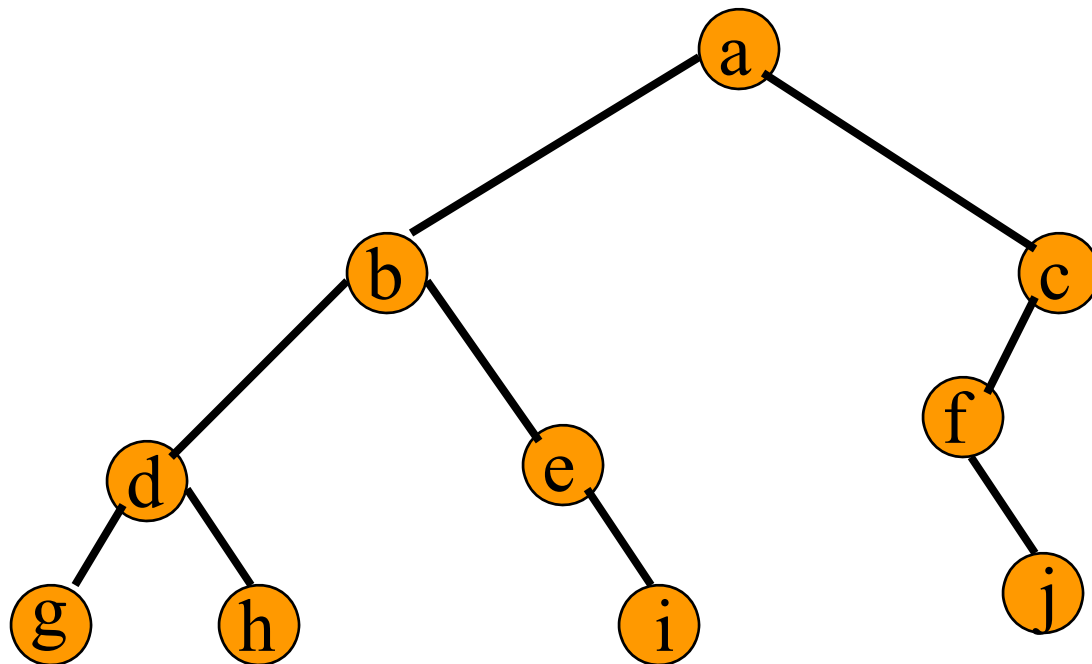
Postorder илэрхийллийн мод

$a\ b\ +\ c\ d\ -\ *\ e\ f\ +\ /\$

Энэ мод илэрхийллийн postfix хэлбэрийг өгнө!

Нэвтрэлтийн хэрэглээ

- Хувилах - clone.
- Өндрийг олох.
- Зангилааны тоог олох.

LevelOrder нэвтрэлт

t модны үндэс.

while (**t** **!=** **null**)

{

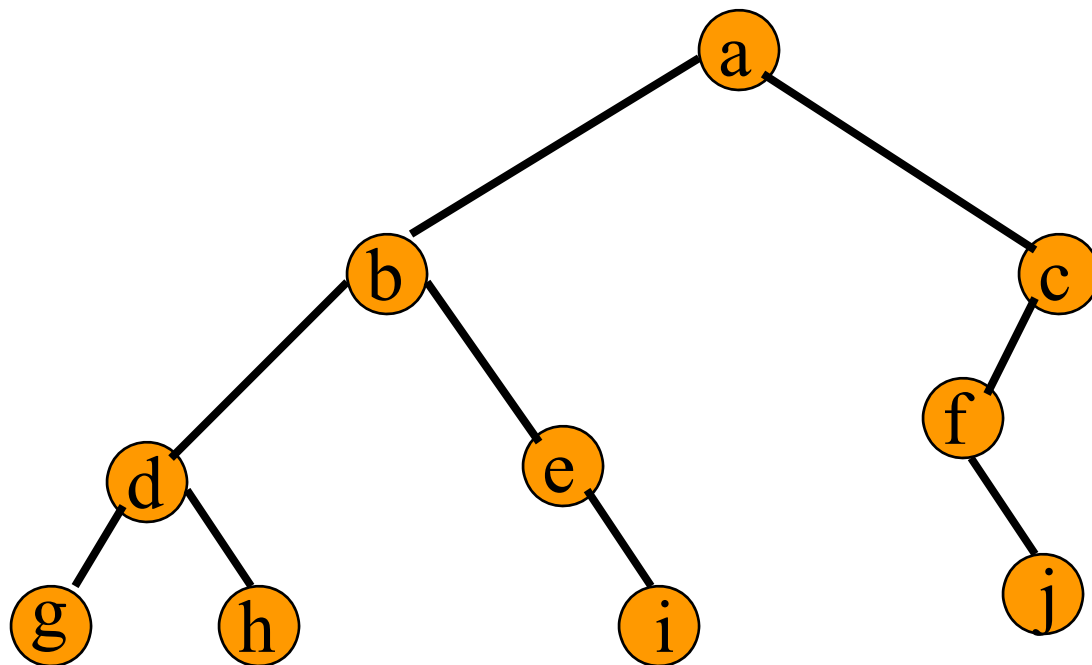
t —д зочлоод хүүхдүүдийг нь FIFO дараалалд хийнэ;

зангилааг FIFO дарааллаас устгаж,
дуудна **t**;

// дараалал хоосон бол устгал **null** —г
буцаана

}

Level-Order жишээ (visit = print)

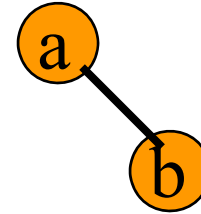
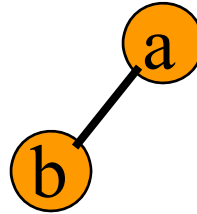
a b c d e f g h i j

Хоёртын модыг байгуулах

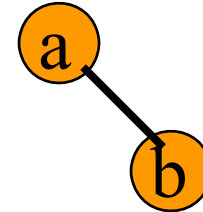
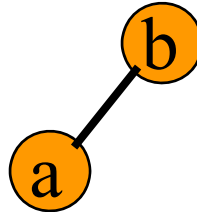
- Хоёртын модны элемент бүр ялгаатай гэж тооцъё.
- Өгөгдсөн нэвтрэлтийн дарааллаар хоёртын модыг байгуулж болох уу?
- Нэвтрэлтийн дараалалд нэгээс их элемент байгаа бол цорын ганц хоёртын мод байхгүй.
- Иймд гарсаж авсан дарааллаар яг тэр чигээр модыг сэргээх байгуулах боломжгүй.

Зарим жишээ

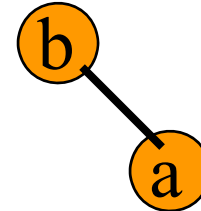
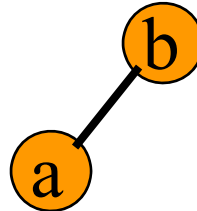
preorder
= ab

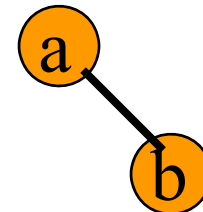
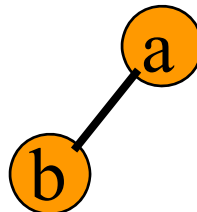
inorder
= ab

postorder
= ab

level order
= ab

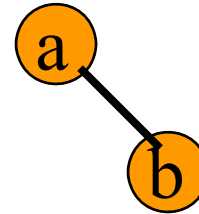
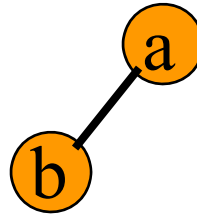
Хоёртын модыг байгуулах

- Өгөгдсөн нэвтрэлтийн хоёр дарааллаар хоёртын модыг байгуулж болох уу?
- Ямар хоёр дараалал өгөгдсөнөөс хамаарна.

Preorder ба Postorder

preorder = **ab**

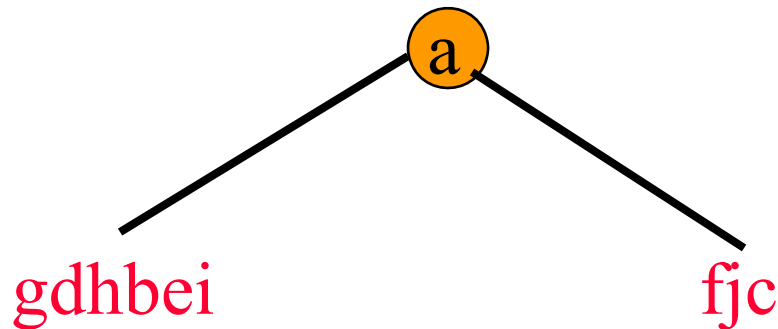
postorder = **ba**

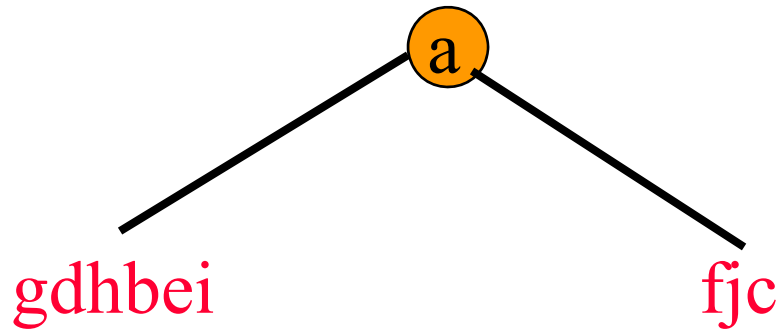
- Preorder ба postorder давтагдашгүй хоёртын модыг тодорхойлж болохгүй.
- Preorder ба level order –оор болохгүй(дээрх жишээ).
- Postorder ба level order –оор болохгүй(дээрх жишээ).

Inorder ба Preorder

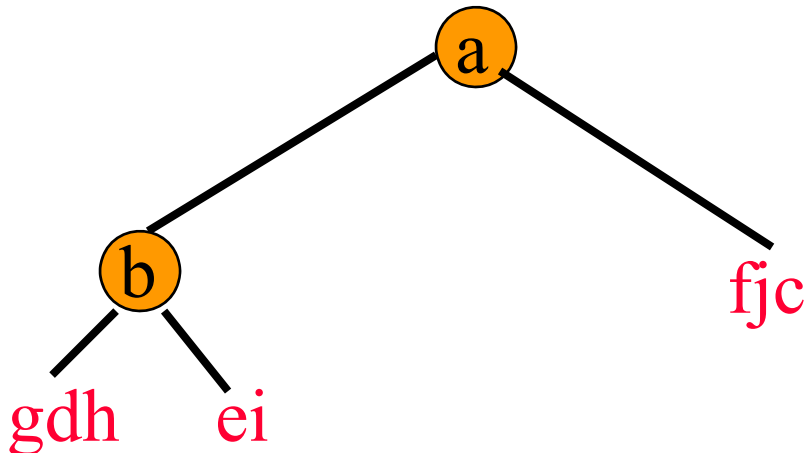
- inorder = g d h b e i a f j c
- preorder = a b d g h e i c f j
- preorder –г зүүнээс баруун тийш шинжэхдээ inorder –г ашиглаж зүүн, баруун дэд моднуудыг салгана.
- a бол үндэс; gdhbei зүүн дэд мод; fjc баруун дэд мод.

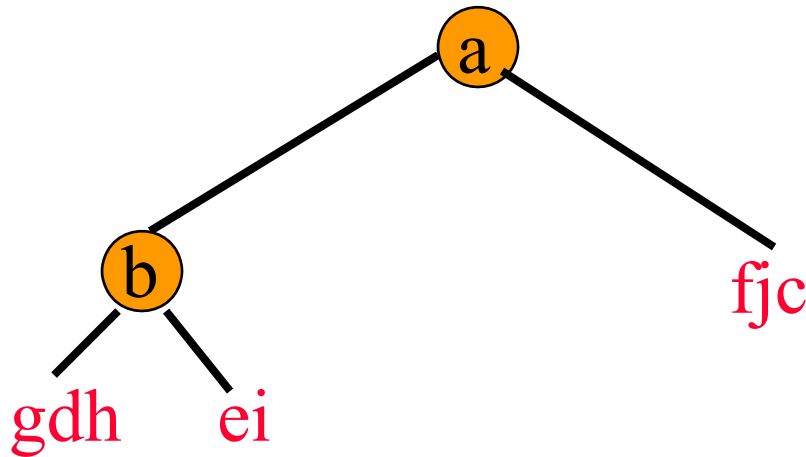
Inorder ба Preorder

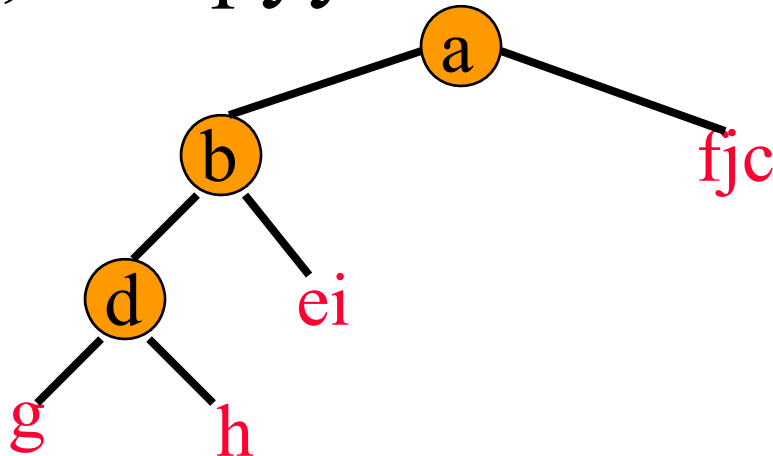
- preorder = a b d g h e i c f j
- **b** бол дараачийн үндэс; **gdh** зүүн дэд мод; **ei** баруун дэд мод.

Inorder ба Preorder

- preorder = a b d g h e i c f j
- **d** бол дараачийн үндэс; **g** зүүн дэд мод; **h** баруун дэд мод.

Inorder ба Postorder

- postorder –г баруунаас зүүн тийш шинжэхдээ inorder –г ашиглаж зүүн, баруун дэд модуудыг салгана.
- inorder = g d h b e i a f j c
- postorder = g h d i e b j f c a
- a модны үндэс; gdhbei зүүн дэд мод; fjc баруун дэд мод.

Inorder ба Level Order

- level order –г зүүнээс баруун тийш шүүрдэхдээ inorder –г ашиглаж зүүн, баруун дэд модуудыг салгана.
- inorder = g d h b e i a f j c
- level order = a b c d e f g h i j
- Модны үндэс a; gdhbei зүүн дэд мод; fjc баруун дэд мод.